

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

6^E JAARGANG

WOENSDAG 21 SEPTEMBER 1921

No. 299

INHOUD

Blz.

PRODUCTIEVERDICHTING EN DE CRISIS door <i>Ir. E. Hijmans</i> ..	803
Melk en Zuivel in Nederland I door <i>G. J. Blink</i>	805
De ontwerp-verdragen van Washington in het buitenland door <i>Mr. Dr. A. M. Joekes</i>	807
De Millioenennota.....	810
Londensche Correspondentie.....	815
AANTEKENING:	
The Hague Rules 1921	817
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN	818—826
Geldkoersen.	Effectenbeurzen.
Wisselkoersen.	Goederenhandel.
Bankstaten.	Verkeerswezen.

INSTITUUT

VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

Algemeen Secretaris: *Mr. G. W. J. Bruins.*Assistent-Redacteur voor het weekblad: *D. J. Wansink.*Secretariaat: *Pieter de Hoogweg 122, Rotterdam.*Aangeteekende stukken: *Bijkantoor Ruige Plaatweg 37.*Telef. Nr. 3000. Telegr.adres: *Economisch Instituut.*Postcheque en girorekening *Rotterdam No. 8408.*

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 20,—. Buitenland en Koloniën f 25,— per jaar. Losse nummers 50 cents.

Leden en donateurs van het Instituut ontvangen het weekblad gratis.

De verdere publicaties van het Instituut uitgaande ontvangen de abonne's, leden en donateurs kosteloos, voor zoover daaromtrent niet anders wordt beslist.

Advertentiën f 0.50 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: *Nijgh & van Ditmar's Uitgevers-Maatschappij, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage.*

19 SEPTEMBER 1921.

In den toestand van de geldmarkt kwam deze week weder weinig verandering. In verband met de medio betalingen werd de vraag naar geld nog iets grooter en trok ook de prolongatierente iets aan, zoodat Dinsdag $4\frac{1}{4}$ pCt. genoteerd werd. Daarna kwam er wat meer aanbod en liep de koers tot $3\frac{1}{4}$ à $3\frac{1}{2}$ pCt. terug en konden enkele posten disconto weder tot $4\frac{1}{2}$ pCt. plaatsing vinden. Meestal werd echter het beste papier niet onder $4\frac{1}{2}$ pCt. afgedaan.

* * *

De Minister van Financiën stelt de inschrijving open op 3- en 6-maands schatkistpromessen tot een totaal bedrag van 100 millioen gulden op Donderdag 22 September a.s.

* * *

De wisselmarkt opende deze week opnieuw zeer flauw voor marken en francs. Na een daling tot

2.91 kwam er den volgenden dag een herstel tot 3.04, maar direct daarop liep de koers weder tot 2.92 terug. De frankenkoersen volgden ongeveer dezelfde beweging. In het laatst der week ontstond er echter plotseling een vrij belangrijk herstel op bericht, dat de Deutsche regeering een plan voor credietverschaffing in het buitenland ontworpen had met medewerking van industrie en handel, waarbij deze voor de noodige onderpanden zou zorgen. Ook heden werd naar aanleiding hiervan aanvankelijk de markt belangrijk hooger gewaardeerd en werd een oogenblik tot 3.25 verhandeld. Al spoedig echter kreeg het aanbod van Deutsche zijde weder de overhand, welk aanbod later zoo dringend werd, dat aan het slot van den dag weder voor 3.— werd aangeboden.

LONDEN, 17 SEPTEMBER 1921.

Gedurende de afgelopen week was geld ruim en de koersen bleven onveranderd. Hernieuwing van daggeld gewoonlijk $3\frac{1}{2}$ pCt.; nieuw geld bleef $3-2\frac{1}{2}$ pCt. Zevendaags-geld deed $3\frac{1}{2}-4$ pCt.

De stemming op de disconto-markt was nog steeds flauw, met

2	maandspapier	à	4	pCt.
3	„	„	à	$4\frac{1}{2}$
4	„	„	à	$4\frac{1}{4}$
6	„	„	à	$4\frac{1}{2}-\frac{1}{2}$

PRODUCTIEVERDICHTING EN DE CRISIS.

Arbeidsloon en duurte.

De kringloop: „prijsverhooging-loonsverhooging-prijsverhooging”, werd na den oorlog, door geslonken verbruik, met een schok geremd.

Hieruit ontstond bij den werkgever het gevoel, dat het kringproces moest worden omgekeerd en dat slechts uit loonsverlaging prijsverlaging, en daaruit weer loonsverlaging, verkregen zou kunnen worden.

In een artikel „the Wage Curve” in de „New Republic” van 22 Juni 1921, betwijfelt de heer *Garet Garrett* een dergelijke omkeerbaarheid. Aan de hand van Amerikaansche statistieken sinds 1840 laat hij zien, dat de curve van het arbeidsloon weliswaar tijdelijke dalingen vertoond heeft, doch gemiddeld een continue stijging heeft gehad.

Zoo vielen de arbeidsloozen na de crisis van 1873 wel, maar het laagste punt bleef altijd nog 50 pCt. boven den tijd van den burgeroorlog en in 1890 was voorgoed het loonniveau van 1870 overschreden, terwijl de prijzen veel langer dalend bleven.

De heer *Garrett* wijst er dan verder op, dat de kosten van het levensonderhoud een andere curve vertoont. Zij gaan veel meer op en neer, doch stijgen gemiddeld minder.

„De lessen der geschiedenis” zijn dus, dat op den langen duur een daling van de loonen in geld tot een percentage, dat de oorlogsstijging zou neutraliseeren, niet te verwachten is, en dat tot nu toe de mate van welstand door den gemiddelden arbeider genoten, en gemeten door de verhouding van arbeidsloon tot indexcijfer, ononderbroken gestegen is.

Dergelijke beschouwingen worden door de practijk gerechtvaardigd, daar zelfs na de jongste groote arbeidsconflicten en in industrieën waar de crisis het hevigst woedt, het loonniveau van 1914 niet in de verte benaderd is.

Conclusie: De crisis zal moeten worden teboven gekomen door andere middelen dan loonsverlaging.

Specifieke productie.

De heer Garrett zegt aan het einde van zijn artikel, dat ook dit niet nieuw is.

Reeds bij vorige stremmingen in het productieproces is gebleken, dat er een derde schakel in het kringproces bestaat, n.l. de specifieke productie, waaronder verstaan zou moeten worden: de hoeveelheid gebruiksgoed, die afgeleverd wordt per éénheid van betaald loon.

Indien het mogelijk is om met geschoolde arbeiders, die voor 10 dollars per dag machines bedienen, even goedkoop graafwerk in Colorado te doen als in Mexico voor 25 Amerikaansche centen per handarbeider en per dag, bewijst dit, dat verandering in de gemiddelde specifieke productie het crisisprobleem minstens evenzeer kan beïnvloeden als verandering van den loonstandaard.

De kreet om „verhooging der productie” wordt dan ook steeds meer gehoord, doch is alleen gerechtvaardigd indien het begrip van en de middelen tot productieverhoging voldoende worden onderkend.

De Engelsche textielindustrie van een 100 jaar geleden verstond onder productieverhoging een dikwijls onbepaalde verlenging van den arbeidsdag, d.w.z. meer werk voor een bepaald weekinkomen. Dergelijke productieverhoging is gelukkig in onzen tijd niet meer mogelijk, maar wel gaan hier en daar stemmen op voor een intensifieering van den menschelijken arbeid, welke niet zonder groote wrijving en gevaar voor de samenleving zou kunnen worden doorgevoerd.

Algemeen zal erkend worden dat de oorlog, vooral in enkele takken van industrie, een bedenkelijke arbeidsschuivheid heeft gekweekt. Dergelijke stelselmatige lijntrekkerij zal geleidelijk weer moeten worden uitgeroeid. Intusschen is zij plaatselijk, en quantitatief minder belangrijk dan haar opvallendheid zou doen vermoeden, en indien productie-verdichting synoniem moest worden gesteld met verdichting van menschelijke inspanning (arbeidsverdichting), zou een krachtig verzet van arbeiders in het algemeen gerechtvaardigd zijn.

De hier volgende uiteenzettingen willen echter de overtuiging geven, dat de specifieke productie veel meer dan door de arbeidsdichtheid, beïnvloed wordt door de negatieve bereidwilligheid van den werknemer om geen tegenwerking te geven in maatregelen, die zonder vermeerdering van inspanning, de gevolgen van zijn arbeid gunstiger maken.

„Overhead expense”.

Een analyse van de bestanddeelen, waaruit ten slotte de prijs van gebruiksgoederen zich opbouwt, is hierbij gegeven.

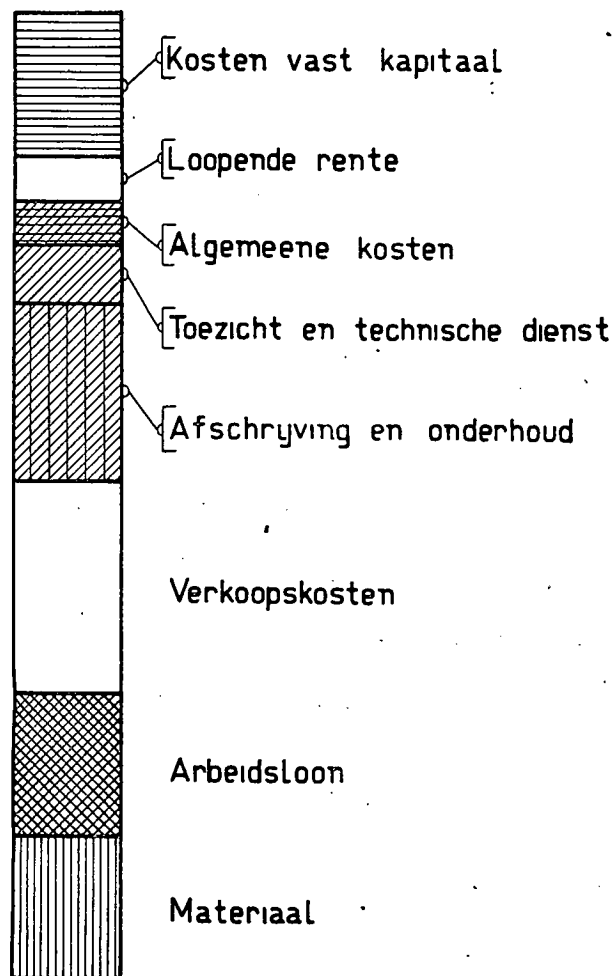
Uit fig. 1, waarin ongeveer de verhoudingen zijn geschetst voor de vervaardiging van groote objecten (scheepsmachines b.v.), die niet in serie worden gebouwd, blijkt dat de kosten voor directen arbeid niet het overwegende deel van den prijs uitmaken. Behalve het materiaal zijn er drie hoofdprijsbestanddeelen.

In de eerste plaats de kosten van besturende arbeid. Daarnaast die voor de verschaffing en het onderhoud van de noodige arbeidsmiddelen.

Ten slotte de kosten aan het verkrijgen van opdrachten besteed (verkoop).

Het diagram in fig. 1 heeft den hier afgebeelden

vorm verkregen als gevolg van soortgelijke conflicten als het huidige crisisprobleem.

Telkenmale als de ondernemer niet zonder prijsdaling meer kon afzetten en de werkmans weigerde zijn sociale welstand te verminderen, werden door nieuwe uitvindingen de kosten van het toenmalige hoofdprijsbestanddeel „arbeid” gereduceerd, en de geheele machinale ontwikkeling van de vorige eeuw is onder dergelijke pressie geschied.

Het huidige crisis-probleem kan niet zoo worden opgelost.

Het hoofdbestanddeel van den prijs is verschoven en productieverdichting wil heden ten dage zeggen: vermindering van de zeer aanzienlijke, indirecte kosten, welke aan het doen verrichten van elk uur arbeid verbonden zijn.

De Amerikaansche bedrijfsleer vat al deze uitgaven samen onder den naam „Overhead expense” en het zal de reductie hiervan zijn, waarmee wij ons in de eerste plaats bezig hebben te houden.

Het belangrijkste verschijnsel op dit gebied is dat bijna alle indirecte kosten in de eerste plaats afhankelijk zijn van den tijd, en slechts in geringe mate stijgen wanneer per uur b.v. tweemaal zooveel wordt voortgebracht. Speciaal geldt dit voor de slijtage der arbeidsmiddelen, aangezien deze meestal veel sneller verouderen, dan zij — ook bij den intensiefsten arbeid — verbruikt worden.

Dat de kosten voor kapitaal bij snellere circulatie per tijdseenheid constant blijven en dus per eenheid van product dalen, is door het succes der warenhuizen tegenover de winkels reeds afdoende gedemonstreerd.

Het krachtigste middel tot verhoging van de specifieke productie is dus het verminderen der „overhead expense” door versnelling van de voortbrenging.

Middelen tot productie-versnelling.

De toenemende vervanging van handwerk door machinale verrichtingen heeft ten gevolge gehad een

ongehoorde verkorting van het eigenlijke arbeidsprocédé. Relatief en zelfs absoluut toegenomen is daartegenover de tijd die noodig is voor de in-gang-zetting van dit procédé.

Het instellen van een schroeven-automaat neemt eenige honderden keeren de productietijd van een schroef in beslag. Het vervaardigen van een matrijs kost evenveel maal de tijd voor het maken van een smeedstuk.

Dit verschijnsel heeft vooral daarom een grooten invloed op den instelarbeid, omdat juist deze „instelarbeid” meer bekwaamheid vereischt en moeilijker gecontroleerd kan worden dan het directe productiewerk.

Om aan dit bezwaar tegemoet te komen, ontstond een streven om den instelarbeid op zijn beurt te ontscholen en te verminderen, doordat veel meer dan vroeger tijd werd besteed aan zorgvuldige administratie en technische voorbereiding der werkzaamheden. Deze gesystematiseerde en vermeerderde voorbereiding vormt de kern der wetenschappelijke bedrijfsleiding.

Invloed der continuïteit.

De bovengenoemde instelarbeid treedt telkenmale op wanneer het eigenlijke productieproces onderbroken moet worden.

De hoofdfactor in de werkplaats-economie is dan ook het zoolang mogelijk voortzetten van een eenmaal begonnen verrichting.

Door „planning”, het — dikwijls met behulp van zeer kostbare inrichtingen — vooruit indeelen van de verrichte werkzaamheden over de beschikbare werktuigen, wordt zooveel mogelijk soortgelijk werk bijeengebracht, zoodat het aantal arbeidsonderbrekingen minimaal wordt.

Intusschen is op een fabriek, waar uitsluitend naar bestelling van buitenstaanders gewerkt wordt, de te bereiken continuïteit gewoonlijk slechts gering.

Slechts wanneer de verscheidenheid der te leveren producten beperkt wordt kan van continuïteit sprake zijn.

Kan dus productieverdichting alleen bereikt worden door versnelling van het arbeidsproces en is deze weer geheel afhankelijk van de te bereiken continuïteit, zoo hangt dus de oplossing van het crisisprobleem in de eerste plaats er van af, in hoeverre de gebruikseischen van tot nog toe onafhankelijke afnemers, in één — uit maatschappelijk oogpunt ontworpen — verband kunnen worden gebracht.

Productie-verdichting is — veel meer dan van individueele arbeidsprestatie — afhankelijk van een beter georganiseerde samenwerking van verbruiker, ontwerper en maker.

Ir. ERNST HIJMANS.

MELK EN ZUIVEL IN NEDERLAND.

I.

Het voorgaande jaar stelde de redactie van dit weekblad mij in de gelegenheid om enkele artikelen te publiceeren over de Nederlandsche zuivelindustrie en zuivelhandel. Met graagte grijp ik de gelegenheid aan thans de daar gegeven beschouwingen te vervolgen. Want nog steeds genieten deze belangrijke bedrijfstakken in ons land nog lang niet die belangstelling en waardeering, waarop zij aanspraak mogen, ja moeten maken. Is er een ander bedrijf in ons land, dat denzelfden omvang heeft als de zuivelindustrie en de melkveehouderij? Beschikken wij over een andere bron van volkswelvaart, die jaarlijks voor een bedrag van meer dan 600 miljoen gulden aan waarde produceert? Die jaarlijks aan arbeidsloozen minstens honderd miljoen gulden uithetaalt? En, ten slotte, is er een ander bedrijf, waarvan de nationale beteekenis dermate wordt miskend, of zoo onbekend is als bij de melk- en zuivelindustrie het geval is?

Voor al daarom schrijf ik graag over deze industrie in een blad, dat onder alle groepen der bevolking zijne lezers telt.

In mijne vroegere opstellen ¹⁾ schetste ik den in-

¹⁾ Zie jaargang 1920, bladz. 740, 760, 777, 800.

vloed van den oorlog op dit bedrijf. Toen was het nog in hooge mate onderworpen aan de bekende of beruchte crisisregelingen. Deze regelingen zijn inmiddels beëindigd en daarover wil ik in de eerste plaats enkele aantekeningen geven.

I. Het einde van de crisisperiode.

Tot Mei 1921 was het Nederlandsche zuivelbedrijf onderworpen aan de crisisregelingen, welke hun oorsprong vonden in de bijzondere omstandigheden, welke de oorlog had in het leven geroepen. Dat deze regelingen voor de zuivelindustrie zoolang hebben voortbestaan, vindt zijn oorzaak in het inzicht, dat de Regeering en hare adviseurs hebben gehad in de problemen, welke verband houden met de voorziening der Nederlandsche steden met consumptiemelk. Want daar draaide in de laatste jaren de geheele crisisregeling om. Het ging niet meer, zooals gedurende den oorlog, om eene goedkope boter- of kaasvoorziening, doch vrijwel uitsluitend streefde men naar eene vergemakkelijking der melkvoorziening. En daaraan werden de groote exportbelangen, welke Nederland heeft — de waarde van de Nederlandsche zuivelexport bedraagt per jaar ongeveer 300 miljoen gulden — geheel ondergeschikt gemaakt.

Inmiddels is in Mei van dit jaar aan de crisisregelingen, nadat deze ongeveer 7 jaar geheerscht hadden, een einde gemaakt. Deze gebeurtenis werd voorbereid doordat de Minister van Landbouw op 8 Januari 1921 eene Commissie installeerde, welke tot taak kreeg, te onderzoeken: „in hoeverre in de toekomst de voorziening van de groote steden in Nederland met voldoende hoeveelheden melk, kan worden overgelaten aan de gemeentebesturen of aan het particulier initiatief, dan wel in hoeverre de Staat hierbij regelend zal hebben op te treden”. Deze Commissie heeft haar rapport uitgebracht en daaraan een advies toegevoegd. ¹⁾ Dit rapport bracht enkele merkwaardige feiten aan het licht en het is van belang, daarop thans nog de aandacht te vestigen, zonder daarbij in bijzonderheden uit te weiden over het uitvoerige en met belangrijke gegevens toegelichte rapport.

Het is voldoende bekend, dat alle regeeringsbemoelingen voor exportindustrie en exporthandel buitengewoon schadelijk zijn (wij spreken hier alleen van de zogenaamde crisisbemoelingen). De mogelijkheid is echter denkbaar, dat andere voordeelen welke men met die bemoelingen bereikt, maken dat men over de bezwaren moet heenstappen, zooals dat bijv. gedurende den oorlog in tijden van grooten voedselnood het geval was. Hier bestond dus de mogelijkheid, dat de schade welke men aan de exportindustrie en den exporthandel toebreacht, gecompenseerd zou worden door groote voordeelen welke men ten aanzien van de melkvoorziening zou bereiken. Dit zou dan ook den eenigsten grondslag kunnen zijn, waarop men het regeeringsingrijpen zou kunnen verdedigen. Maar — en dit is het allerbelangrijkste uit het rapport van de vorgenoemde commissie — het onderzoek heeft uitgemaakt, dat de Regeering door hare interventie ook aan de melkvoorziening ernstige schade toebreacht! Zoodat al het werken met consenten, exportheffingen, productie- en distributieregelingen, uitsluitend schadelijke gevolgen had.

Het eerste punt, dat het bedoelde rapport thans officieel vaststelde — van verschillende zijden was het reeds uit den treure betoogd — was, dat de *prijzenpolitiek van de Regeering de productie van consumptiemelk remde*. Men moet namelijk weten, dat er een zeker verschil bestaat tusschen de productie van consumptiemelk en de voortbrenging van melk voor verwerking tot zuivelproducten. Consumptiemelk toch is een groot deel van de melk, welke geproduceerd wordt in de nabijheid van de groote consumptiecentra. Industriemelk daarentegen wordt geproduceerd in de centra van verwerking. Consumptiemelk wordt dus bijv. geproduceerd in de omgeving van Amsterdam, den Haag, Rotterdam. En industriemelk bijv. in de

¹⁾ [Zie pag. 361 van dezen jaargang. — Red.]

provincie Friesland. Daarnaast bestaat er een groot verschil in den tijd van productie. Consumptiemelk moet het geheele jaar door in vrijwel constante hoeveelheid worden voortgebracht, want de bevolking wil het geheele jaar verse melk ontvangen en men kan niet in het eene jaargetijde eene hoeveelheid verse melk opslaan in een pakhuis en die in een ander jaargetijde aan de verbruikers afleveren. Met industriemelk is dit geheel anders. De industrie toch werkt weliswaar evenzeer voor den consument, maar hare producten: boter, kaas, gecondenseerde melk, gesteriliseerde melk, melkpoeder, enz. zijn houdbaar. Daarom kan men de productie van industriemelk concentreren in die jaargetijden, waarin de productie het voordeeligst is. Men kan dus de productie zooveel mogelijk in den zomer doen plaatshebben en haar in den winter stopzetten. Men hoopt dan ook gedurende den zomer de producten op en verkoopt het zomeroverschot gedurende den winter aan de consumenten.

De bovenaangegeven grenzen tusschen consumptie- en industriemelk bestaan in de practijk natuurlijk niet overal scherp. Doch zij geven het principieele verschil aan tusschen consumptie- en industriemelk; een verschil, dat men moet kennen om de uitspraak van de commissie, volgens welke de productie van consumptiemelk door de regeeringsmaatregelen geremd werd, te begrijpen. Dit remmen had voornamelijk plaats in den winter.

Een melkkoe geeft niet gedurende het geheele jaar melk. De melkgift begint nadat de koe gekalfd heeft, blijft dan eenige maanden op het maximum, vermindert daarna en houdt ten slotte geheel op om na het kalven opnieuw aan te vangen. Gedurende de periode van groote melkgift moet men de koe sterk voeden. In den zomer zorgt zij hiervoor zelf, door in het weiland veel gras te eten, doch in den winter moet men haar helpen, door veel duur krachtvoeder te geven. In het bedrijf dat industriemelk voortbrengt, zorgt men daarom, dat alle koeien in het voorjaar kalven. Zij geven dan de meeste melk gedurende den zomer; in het najaar daalt de melkproductie en in den winter bereikt zij het minimum. In het bedrijf waar men consumptiemelk produceert, zorgt men echter, dat de koeien op verschillende tijden kalven. Men heeft dan steeds koeien, die veel en die weinig melk geven en kan aldus bereiken, dat de productie gedurende het geheele jaar vrijwel constant is. Dit brengt echter mede, dat in den winter veel duur krachtvoeder moet worden gegeven en dit is alleen loonend, als de melkprijs gedurende den winter aanzienlijk hooger is dan in den zomer. Is dit niet het geval, dan gaat men de bedrijven, die consumptiemelk voortbrengen, op dezelfde wijze inrichten als de industriemelk-bedrijven, met het gevolg, dat er in den winter groot gebrek bestaat aan consumptiemelk.

Dit nu was de taktiek van de Regeering. Zij dwong gedurende den winter de melkprijzen naar omlaag en het natuurlijke resultaat was: melkgebrek gedurende den winter. En dan zeide de Regeering: gij ziet, dat er melkgebrek is, dus ik moet ingrijpen. Maar zij vergat daarbij, dat dit melkgebrek eerst door haar-zelve was in het leven geroepen!

Men ziet, dat dit wel een heel averechtsche politiek is; een politiek, die ons steeds verder afbracht van de natuurlijke voorziening in de behoeften der bevolking. Het regeeringsingrijpen was het primaire, het melkgebrek het daaruit voortvloeiende verschijnsel. Daarom moest eerst het regeeringsingrijpen gestaakt worden; daarna zou — en nu het regeeringsingrijpen gestaakt is zal — blijken, dat er geen melkgebrek is.

Een tweede, zeer belangrijke mededeeling uit het rapport der Commissie is, dat *de prijzenpolitiek maakte, dat het leveren van consumptiemelk voor den veehouder meer een last dan een lust werd.* De bovengemaakte onderscheiding tusschen consumptiemelk en industriemelk is duidelijk. Even duidelijk is het echter, dat die onderscheiding slechts oeconomisch, niet technisch is. Technisch is het zeer wel mogelijk, om de consumptiemelk om te zetten in industriemelk: er

boter, kaas of gecondenseerde melk van te maken. En indien men de oeconomische omstandigheden er slechts naar maakt, zal dit ook gebeuren. Er is steeds een zekere concurrentie tusschen de melkindustrie en de melkinrichtingen. Beiden willen liefst zooveel mogelijk melk omzetten. Indien men nu de melkinrichtingen bij het inkoop van de melk maakt tot zwakke concurrenten voor de industrie, dan kunnen zij moeilijk melk koopen en er ontstaat „melkgebrek”. Maar ook hier weer was het regeeringsingrijpen, dat de melkinrichtingen maakte tot zwakke concurrenten bij het inkoop van de melk, het primaire en het melktekort het secundaire verschijnsel.

De derde opmerking uit het rapport was zeker niet de minst belangrijke: *de prijzenpolitiek van de Regeering maakte het den handel (de melkinrichtingen) onmogelijk, de noodige uitbreiding te geven aan zijn inkoopgebied.* Hierboven heb ik uiteengezet, hoe bereikt kan worden, dat de hoeveelheid geproduceerde consumptiemelk gedurende winter en zomer steeds gelijk is. Dit middel werd echter nooit geheel consequent toegepast; altijd was de productie in den winter kleiner dan in den zomer. Daaraan kwam de melkhandel dan echter tegemoet door in den winter het gebied, waaruit zij de melk betrok, eenigszins uit te breiden. Daardoor werden de vervoerkosten in den winter hooger, dus moest ook uit dien hoofde de melkprijs iets stijgen.

Deze uitbreiding van het inkoopgebied beperkte zich echter niet tot de periodiek terugkomende winterperiode. Er was ook eene uitbreiding, die in den loop der jaren voortdurend voortschreed en die, wilde men aan de melkbehoefte der steden voldoen, voortdurend verder moest gaan. Ten einde dit duidelijk te maken moeten wij iets uitvoeriger op de kwestie ingaan.

Gaan wij eenige tientallen jaren terug, dan zien wij, dat toen de melkvoorziening der steden nog op zeer eenvoudige wijze plaats had. De boertjes uit de omgeving brachten met een karretje hun melk bij de klanten rond. Dit ging toen gemakkelijk, omdat in de onmiddellijke nabijheid van de steden genoeg melk werd voortgebracht om aan de vraag naar melk te voldoen. Maar in den loop der jaren ziet men deze eenvoudige melkvoorziening uitgroeien tot een op moderne wijze ingericht grootbedrijf: de groote melkinrichtingen, die met vrachtauto's en motorschuiten de melk aanvoeren en deze met moderne hulpmiddelen in fabrieken pasteuriseeren, steriliseeren, reinigen, afkoelen, enz. Er bestaat een oorzaak voor deze verandering: de steden hebben zich geweldig uitgebreid en het melkverbruik nam toe, ook per hoofd der bevolking. Dientengevolge kon de directe omgeving van de steden niet meer voldoende melk leveren; het gebied, waaruit de melk wordt betrokken, nam voortdurend in omvang toe.

Met deze uitbreiding van het gebied ging eene stijging der vrachtkosten gepaard: over hoe grooter afstand de melk vervoerd moet worden, hoe duurder zij wordt. Daardoor wordt het echter ook mogelijk, de bedrijven in de omgeving van de stad intensiever te beoefenen. Men ziet dus, dat de melkvoorziening van een stad, waarin het totale melkverbruik toeneemt, een levend organisme is. Het staat niet stil, doch groeit door intensivering der bedrijven en door uitbreiding van het gebied, waaruit de melk wordt betrokken. Een factor, die hiermede onherroepelijk gepaard gaat, is: stijging van den prijs van de melk in de stad. Men moge dit onaangenaam vinden, het helpt niet. In een zich uitbreidende stad moet de melk steeds duurder worden. Wil men dit niet, dan is er slechts één andere oplossing: minder melk verbruiken. Dan vermindert de vraag en kan men de melk van kleinere afstanden en van minder intensief gevoerde bedrijven betrekken.

Neen, zeide de Regeering. Ik weet eene andere oplossing. Die vervoerkosten en die grootere intensiteit is maar onzin. Ik dwing door de distributiewet de prijzen omlaag. En als er gebrek aan melk is, dan

zal ik wel andere melk aanvoeren. En als dat aan vrachten tienmaal zooveel kost, dan betaal ik dat met genoeg, want dat geld hef ik op den uitvoer van boter en kaas en dat loopt toch niet over mijn jaar-budget, dus daar merkt de Kamer en de belastingbetaler niets van.

Ik behoef hier niet verder te gaan met het demonstreeren van het heldere oeconomische inzicht, dat spreekt uit dergelijke crisisregelingen. Eén vraag dien ik echter nog even naar voren te brengen: hoe kwam de Regeering er toe, deze fout te begaan? Want moedwil zal het wel niet geweest zijn en men mag toch ook niet aannemen, dat het gebrek aan inzicht zóó omvangrijk geweest is, dat men deze fout onbewust beging. Deze kwestie is echter eenvoudiger dan zij lijkt. Men zag niet in, dat het melktekort door de regeeringsmaatregelen werd in het leven geroepen en gehandhaafd. Indien men nu eenmaal zoover is, dat men het tekort als iets onherroepelijks beschouwt en als Regeering zich verplicht gevoelt, het aan te zuiveren, dan is men tegelijkertijd vrijwel genoodzaakt, om die aanvullingsmelk franco aan te voeren. Men kon toch moeilijk het zeer hoge bedrag waartoe die transportkosten opliepen, door de melkinrichtingen laten betalen. Met dit eenvoudig middel: aanvoer van melk ter dekking van het tekort franco plaats van bestemming was men tegelijkertijd diep in het moeras. Het lijkt een detail, een kwestie van technische regeling. Maar het is een principiele fout. Als de melkhandel zelf aanvoert, moet zij zelf de transportkosten betalen. Maar meldt zij zich aan: „ik heb een tekort”, dan betaalt de Regeering de transportkosten. Resultaat: zoodra het vervoer over eenigen afstand noodig is, meldt men zich aan bij de Regeering.

Zoo ontstaat dus de strekking om het rayon, waaruit de melkhandel zelf zijn melk aanvoert, in te krimpen en zooveel mogelijk allen aanvoer, welke over eenigen afstand loopt, door de Regeering te doen plaatshebben, welke Regeering de vrachten betaalt. Dus ook hier weer een voortdurende vergrooting van het tekort ten gevolge van de regeeringsmaatregelen.

De bovengenoemde drie mededeelingen uit het rapport van de door den Minister ingestelde Commissie acht ik buitengewoon gewichtig. Omdat zij weer eens duidelijk bewijzen, hoe voorzichtig men zijn moet met de zogenaamde maatregelen ter bescherming van den consument. Hier hadden die maatregelen — die voor eenige maanden weliswaar den prijs van de consumptiemelk met 1, hoogstens 2 cent per liter verlaagden —, allen de strekking om de productie te verkleinen, en den aanvoer van melk langs natuurlijke wegen hoe langer hoe meer in te krimpen. Op den duur zou dan ook duidelijk blijken, dat niet alleen de producent en de melkhandelaar, maar later ook de consument de dupe zou worden van die verkeerde politiek.

Dit is de reden, waarom ik er prijs op stelde, om dit hier nog eens zeer uitdrukkelijk te vermelden en toe te lichten. Zoo gemakkelijk roept de consument om uitvoerverboden en distributieregelingen, als om een of andere reden de prijzen van onze landbouwproducten hem te hoog zijn. Hij vergeet echter niet, dat indien de Regeering aan zijn verzoek voldoet, dit eene zwakte is, omdat al die regelingen meestal niets direct opleveren en op den duur voor ons geheele land zeer schadelijk zijn.

Na het vorenstaande mag ik wel herhalen: dat melk en zuivel zoolang aan crisisregelingen onderworpen gebleven zijn, was het gevolg van verkeerde inzichten in de problemen, welke verband houden met de melkvoorziening der groote steden. Want men kan toch moeilijk aannemen, dat politieke vrees de Regeering er toe zou hebben gebracht, om tegen eigen beter weten in gevolg te geven aan de verkeerde wenschen van bepaalde partijen of kiezersgroepen.

Inmiddels is sedert 1 Mei van dit jaar deze lijdensperiode voor de melk- en zuivelindustrie ten einde. Alle uitvoerverboden, distributieregelingen enz. zijn vanaf dien datum buiten werking gesteld. Daarmede

is een geweldig drukkende last afgewenteld van de melkveehouderij, de zuivelindustrie, de zuivelexporthandel en de organen der melkvoorziening. En niemand heeft enig ongunstig resultaat gezien van het beëindigen van het regeeringsingrijpen. Wel het beste bewijs, dat het hoog tijd werd, dat de Regeering zich terugtrok.

Over het herstel van onze industrie en exporthandel een volgende week. Daarna zal er gelegenheid zijn, de moderne vraagstukken, welke zich thans in verband met de melkvoorziening voordoen, nog nader te beschouwen.

G. J. BLINK.

DE ONTWERP-VERDRAGEN VAN WASHINGTON IN HET BUITENLAND.

Het welslagen van de Internationale Arbeidsorganisatie zal in de eerste plaats afhankelijk zijn van de vraag of de Leden hunne verplichting tot voorlegging van de ontwerp-verdragen aan de bevoegde macht nakomen.

In hoeverre is dit ten aanzien van de ontwerp-verdragen van Washington geschied?

Blijkens de daarover door het Internationaal Arbeidsbureau in het wekelijksche Bulletin Officiel verkregen gegevens hebben nagenoeg alle landen in Europa, zoomede Britsch-Indië, Zuid-Afrika, enkele provinciën van Canada (met name Britsch-Columbia) en eenige staten van Zuid-Amerika binnen den voorgeschreven termijn aan deze verplichting voldaan.

Veelal is dit geschied op een dergelijke wijze als in Nederland, door overlegging aan het parlement van de ontwerp-verdragen, vergezeld van een wetsvoorstel om deze, hetzij alle, hetzij voor een deel goed te keuren. Daarenboven zijn in verschillende landen wetsontwerpen ingediend om de nationale wetgeving in overeenstemming te brengen met een of meerdere der ontwerp-verdragen.

Goedkeuring van *alle* ontwerp-verdragen is voorgesteld door de Regeeringen van België, Denemarken, Italië, Spanje, Rumenië en Griekenland. De twee laatstgenoemde landen — voor wie echter het ontwerp-verdrag op de beperking van den arbeidsduur krachtens een der slotbepalingen eerst op 1 Juli 1923/1924 in werking treedt — hebben bovendien alle verdragen reeds goedgekeurd en hebben de bekrachtiging aan den Secretaris-Generaal van den Volkenbond medegedeeld.

Andere landen hebben eenige der ontwerp-verdragen bekrachtigd; met name heeft Engeland bekrachtigd de ontwerp-verdragen betreffende de werkloosheid, die betreffende den nachtarbeid voor vrouwen en kinderen en den minimum-leeftijd voor kinderarbeid in de nijverheid; Tschecho-Slowakije het ontwerp-verdrag betreffende beperking van den arbeidsduur in de nijverheid (de 48-urige werkweek), zoomede die betreffende den nachtarbeid voor vrouwen en betreffende den leeftijd, waarop kinderen mogen worden toegelaten tot arbeid in nijverheidsondernemingen; Finland — indien men althans in dit geval, waarover hieronder nader, van bekrachtiging kan spreken — het ontwerp-verdrag betreffende de werkloosheid; Britsch-Indië de ontwerp-verdragen op de beperking van den arbeidsduur in de nijverheid, de werkloosheid, den nachtarbeid van vrouwen en dien van kinderen.

Wat het laatstgenoemde land betreft is in aanmerking te nemen, dat het in het ontwerp-verdrag betreffende den arbeidsduur, evenals Japan, eene uitzonderingspositie heeft gekregen. Voor Britsch-Indië stelt het verdrag niet de 48- maar de 60-urige werkweek als norm, en voor meer beperkte categorieën van arbeiders in de nijverheid, de mijnen en bij de spoorwegen, dan waarop de regeling in de overige landen toepasselijk is.

Britsch-Indië heeft daarenboven medegedeeld, dat het bereid is ook het ontwerp-verdrag betreffende den minimum-leeftijd, waarop kinderen in de industrie mogen worden te werk gesteld, te bekrachtigen,

indien enkele afwijkingen — zooals er ook voor Japan zijn vastgesteld — kunnen worden toegestaan.

Enkele andere landen, o.a. Polen en Zuid-Afrika, hebben eveneens medegedeeld, dat zij tot goedkeuring van sommige der ontwerp-verdragen wenschten over te gaan, onder zekere reserves.

Bij het verschil in economische en sociale toestanden in de onderscheidene landen, in het bijzonder in de Aziatische landen vergeleken met de Europeesche, kon het niet uitblijven, dat in verschillende landen bepalingen van een ontwerp-verdrag te bindend worden geacht, hoewel met het beginsel ervan wordt ingestemd. Dit bezwaar is door de vervaardigers van deel XIII van het vredesverdrag van Versailles onder de oogen gezien. Onder de algemeene beginselen in de tweede afdeeling van dat deel is de verklaring opgenomen, dat de verschillen in klimaat, zeden en gewoonten, in economische en industriële ontwikkeling, het moeielijk maken rechtstreeks te geraken tot eenvormigheid in de arbeidsvoorwaarden. Nochtans hebben de verdragsluitende mogendheden gemeend, zoo luidt het verder, „dat er methoden en beginselen zijn te vinden voor de regeling van de arbeidsvoorwaarden, welke alle industriële landen zich zouden moeten beijveren toe te passen, voor zover de bijzondere omstandigheden, waarin zij zich bevinden, dit toelaten.”

Het streven om met de bijzondere omstandigheden in verschillende landen rekening te houden heeft in de eerste plaats geleid tot opneming in het vredesverdrag zelf van de algemeene, zeer ruime bevoegdheid tot afwijking van de verdragen voor de koloniën. Voorts zijn in enkele ontwerp-verdragen, zooals boven reeds werd vermeld, voor sommige landen — met name in die betreffende beperking van den arbeidstijd (voor Japan, Britsch-Indië, China, Perzië, Siam, Griekenland en Rumenië), den minimum-leeftijd van kinderen in nijverheids-ondernemingen (voor Japan), den nachtarbeid voor vrouwen (voor Br.-Indië en Siam), den nachtarbeid van jeugdige personen (Japan en Br.-Indië) —, afwijkende of uitzonderingsbepalingen opgenomen.

Deze afwijkingen gelden echter slechts eenige weinige landen en het is te voorzien, dat bij de doorvoering der arbeidsverdragen de vraag van de „reserves” zich telkens weer zal voordoen.

Eene uitdrukkelijke bepaling, waarbij het maken van reserves wordt uitgesloten, zooals in het statuut van den Volkenbond ten aanzien van de toetreding tot dit statuut is opgenomen, komt in het XIIIe deel niet voor. Het is echter zonder meer duidelijk, dat, indien ieder land tot de ontwerp-verdragen kon toetreden onder zoodanige afwijkingen, als het zelf wenscht te bepalen, van internationale regeling van het arbeidsrecht, en vooral ook van eenig toezicht op de naleving daarvan, geen sprake zou kunnen zijn.

In antwoord op het eerste verzoek, dat van Polen, of goedkeuring van een ontwerp-verdrag onder bepaalde reserves toelaatbaar is, heeft de Directeur van het Internationaal Arbeidsbureau dan ook geantwoord, dat eene bekrachtiging met reserves onverenigbaar moet worden geacht met de bedoeling van de arbeidsverdragen.

Het is echter de vraag of met afwijking van alle afwijkingen, die niet in een ontwerp-verdrag zelf zijn opgenomen, het doel — de beginselen van het arbeidsrecht op zooveel mogelijk landen van toepassing te doen zijn — zal zijn te bereiken, daar het wel nimmer mogelijk zal blijken bij voorbaat met alle factoren, die afwijking zullen rechtvaardigen, rekening te houden. Daarom zou wellicht aan den tweeledigen eisch van eenheid in beginselen en aanpassing aan de nationale omstandigheden, kunnen worden voldaan door, voor zoverre daaraan behoefte bestaat, in de ontwerp-verdragen eene bepaling op te nemen, waarbij aan een orgaan van de Internationale Arbeidsorganisatie (de Conferentie of eene daartoe aan te wijzen Commissie) de bevoegdheid wordt gegeven, binnen zekere grenzen

tijdelijk afwijkingen toe te staan, wanneer deze op grond van de bijzondere economische of sociale omstandigheden in een land noodig blijken. De toegestane afwijkingen zouden alsdan tegelijk met de bekrachtiging door den Secretaris-Generaal van den Volkenbond kunnen worden ingeschreven en door hem aan de andere Leden der Organisatie medegedeeld.

Wil van bekrachtiging van een verdrag sprake zijn, dan zal, behoudens eventueel door de Organisatie toegelaten afwijkingen, overigens het verdrag in zijn geheel moeten worden aanvaard. Een wet 'als op 18 Juni j.l. in Finland is vastgesteld (B. O. IV, No. 3, blz. 15), volgens welke de bepalingen van het ontwerp-verdrag betreffende de werkloosheid in Finland kracht van wet zullen hebben naargelang zij in de nationale wetgeving zullen zijn opgenomen, kan niet als bekrachtiging gelden. Evenmin is dit het geval met wijzigingen der nationale wetten in andere landen, ook indien daarmede volkomen overeenstemming met den inhoud van een ontwerp-verdrag mocht zijn verkregen, zoolang niet de bekrachtiging zelf van het ontwerp-verdrag aan den Secretaris-Generaal van den Volkenbond is medegedeeld. Zonder deze mededeeling toch is het land niet aan de verdragsbepalingen gebonden en blijft het vrij zijne wetgeving te allen tijde weer te wijzigen.

Kon in den aanhef worden vastgesteld, dat nage noeg alle landen in Europa binnen den voorgeschreven termijn aan hun verplichting hebben voldaan tot voorlegging van de ontwerp-verdragen aan de Volksvertegenwoordiging, in de machtigste der Europeesche staten, Engeland, is dit nochtans niet dan schoorvoetend geschied en op eene wijze, die niet in overeenstemming kan geacht worden met den geest en de bedoeling van het statuut der Internationale Arbeidsorganisatie. Nadat op voorstel der Britsche Regeering de „Women; Young Persons and Children (Employment) Act 1920” was tot stand gekomen, waardoor de Engelsche wetgeving in overeenstemming werd gebracht met de bepalingen van de ontwerp-verdragen van Washington betreffende den nachtarbeid van vrouwen en van jeugdige personen en den minimum-leeftijd voor kinderen in nijverheids-ondernemingen, scheen het aanvankelijk de bedoeling der Regeering genoemde ontwerp-verdragen, zoodaande dat betreffende de werkloosheid te bekrachtigen, doch overigens de ontwerp-verdragen als zoodanig niet aan het oordeel van het parlement te onderwerpen.

Eene motie van den oud-minister Barnes, waarbij voorgesteld werd, dat het Lagerhuis als zijn gevoelen zou te kennen geven, dat de ontwerp-verdragen moesten worden onderworpen aan het parlement, lokte op 27 Mei j.l. eene bespreking in het Lagerhuis uit over de vraag of de Regeering daartoe volgens de bepalingen van deel XIII van het vredesverdrag verplicht was.

De Regeering, bij monde van den Attorney-General, bestreed de opvatting, als zou zij daartoe verplicht zijn ten aanzien van ontwerp-verdragen, waartoe zij meende dat Engeland niet moest toetreden.

Zij verdedigde haar meening met de volgende argumenten:

- de bekrachtiging van verdragen behoort tot de bevoegdheid van de Kroon, en het zou dus dwaasheid zijn, aan het parlement een ontwerp-verdrag voor te leggen, wanneer de Kroon, na raadpleging van de Ministers, toch niet van zins zou zijn, het verdrag te bekrachtigen;
- de inhoud van verschillende ontwerp-verdragen is reeds in de Engelsche wetgeving belichaamd, zoodat het belachelijk zou zijn, die ontwerp-verdragen niettemin aan het oordeel van het parlement te onderwerpen;
- de ontwerp-verdragen zijn gedrukt aan de leden van het parlement toegezonden.

Het was niet moeielijk deze argumenten stuk voor stuk aan flarden te scheuren, hetgeen dan ook door

verschillende sprekers, met name door den voorsteller van de motie en Lord Robert Cecil gebeurde. Dat de Kroon volgens Engelsch staatsrecht bevoegd is verdragen naar den ouden stijl te bekrachtigen, veranderinge, zoo betoogden zij, toch niets aan het feit, dat de Regeering volgens de duidelijke bewoordingen van deel XIII van het vredesverdrag (ontwerp-)verdragen, opgesteld door de Internationale Arbeidsconferentie, had voor te leggen aan, zooals de Engelsche tekst der betreffende bepaling luidt „the authority or authorities within whose competence the matter lies, for the enactment of legislation or other action”. Deze autoriteit is ook in Engeland niet de Kroon alleen, maar de geheele wetgevende macht. Het kan voor de verantwoordelijke ministers, voor hun definitief advies aan de Kroon, niet onverschillig zijn hoe het parlement over een ontwerp-verdrag oordeelt, ook al zou de Regeering van den aanvang af tegen goedkeuring ervan zijn gekant. Dat de voorlegging in dit laatste geval dwaasheid zou zijn is reeds daarom onjuist. Bovendien, ook al zijn de bepalingen van een ontwerp-verdrag in de nationale wetgeving reeds verwezenlijkt — en het is verwonderlijk, dat in het Lagerhuis deze opmerking door geen der sprekers werd gemaakt — dan nog zijn de ontwerp-verdragen aan het parlement voor te leggen, omdat de bekrachtiging van het ontwerp-verdrag het land, dus den wetgever, voor een aantal jaren bindt.

Wat ten slotte de toezending van de gedrukte ontwerp-verdragen aan de leden van het Huis betreft — een argument, dat, ware het juist, de andere argumenten overbodig zou hebben doen zijn —, niet om de kennisneming van de ontwerp-verdragen is het te doen, maar om de beoordeeling ervan door het parlement en om de gelegenheid zich er over uit te spreken. Voor de Regeeringsmeerderheid, die blijkbaar haar meening reeds bij voorbaat had vastgesteld, waren deze argumenten evenwel nutteloos. De voorstanders der motie-Barnes dedden het onderspit, daar een regeeringsamendement werd aangenomen, waardoor de oorspronkelijke motie werd vervangen door eene andere, waarin werd uitgesproken, dat het niet wenschelijk was om onder de gegeven omstandigheden voort te gaan met wetgevende maatregelen tot het geven van uitvoering aan het ontwerp-verdrag betreffende de beperking van den arbeidsduur in de industrie.

Niettemin hadden Barnes en de zijnen het succes, dat de Regeering eene nadere bespreking van de ontwerp-verdragen toezegde. Deze heeft op 1 Juli l.l. in het Lagerhuis plaats gehad en werd door den Minister van Arbeid ingeleid met de mededeeling, dat zij ten doel had het Lagerhuis in de gelegenheid te stellen een oordeel uit te spreken over de gedragslijn der Regeering met betrekking tot de ontwerp-verdragen van Washington. Bij deze gelegenheid werd de houding der Engelsche Regeering wederom door verschillende sprekers scherp gecritiseerd. Welk recht, zoo vroegen enkele afgevaardigden, heeft de Regeering om van anderen — Duitschland en Polen — de nakoming van het vredesverdrag te vorderen, wanneer zij zelf in gebreke blijft aan een deel der voorwaarden van het verdrag, het beste deel ervan, gevolg te geven? Met klem van redenen betoogde bij deze gelegenheid de leider der Arbeiders-Partij, Mr. Clynes, dat het in eene parlementaire monarchie ontoelaatbaar is, dat de Regeering achter de bevoegdheden van de Kroon schuilgaat.

Behalve over de principieele vraag van de toepassing van deel XIII van het vredesverdrag, handelde de bespreking op 1 Juli in het bijzonder ook over de twee belangrijkste ontwerp-verdragen, die betreffende de 48-uren-week en de moederschapszorg. De Regeering achtte goedkeuring dier verdragen niet raadzaam. Wat het ontwerp-verdrag op de 48-urige werkweek betreft, om twee redenen:

1e. omdat het ook zou gelden voor de spoorwegen, terwijl de werktijden-regeling, waarover tusschen de spoorweg-directies en de vakvereenigingen overeen-

stemming was verkregen, boven de normale werkweek van 48 uur Zondagsdienst om de twee à drie weken behelst;

2e. omdat in het Washingtonsche ontwerp-verdrag geen gelegenheid is gelaten voor overwerk-uren als normaal verschijnsel.

Daartegen werd door Mr. Barnes en anderen aangevoerd, dat in de National Industrial Conference, de in Februari 1919 door de Engelsche Regeering samengeroepen vergadering van vertegenwoordigers der industrie, de ruim 500 vertegenwoordigers der industrie met algemeene stemmen zich hadden vereenigd met het beginsel der 48-urige werkweek; dat het bovendien niet de Conferentie van Washington was geweest, die het eerst had besloten tot aanvaarding van den 8-uren-dag en de 48-urige werkweek als internationale regeling, maar dat dit beginsel in het vredesverdrag zelf door de verdragsluitende mogendheden, met medewerking van de verantwoordelijke Regeeringen, was vastgelegd; dat de Engelsche delegatie in Washington na overleg en met instemming van de Regeering had gestemd vóór het ontwerp-verdrag op de 48-uren-week, zoodat Engeland moreel verplicht was nu ook dat verdrag te bekrachtigen, te meer omdat daarin in ruime mate gelegenheid wordt gegeven voor afwijkingen, onder meer ook voor overwerkuren, in geval van opeenhooping van werk.

De Regeering handhaafde evenwel haar bezwaren tegen bekrachtiging van het ontwerp-verdrag, in het bijzonder met het oog op de spoorwegen. Zij verbond daaraan echter de mededeeling, dat zij voornemens was aan de Internationale Organisatie van den Arbeid eene wijziging van het ontwerp-verdrag op den arbeidsduur voor te stellen, ten einde aan de genoemde bezwaren tegemoet te komen, waarna Engeland tot het verdrag zou kunnen toetreden.¹⁾

Tegen het ontwerp-verdrag betreffende de moederschapszorg had de Regeering het bezwaar, dat dit op een ander stelsel was gebouwd dan de Engelsche moederschapsverzekering, die niet alleen, zooals het geval is in het ontwerp-verdrag, de arbeidsters omvat, maar ook de vrouwen van arbeiders. De Engelsche regeling berust derhalve op ruimer basis, doch de uitkeeringen zijn belangrijk minder, zoodat toepassing van het stelsel van het ontwerp-verdrag zou leiden tot eene vermeerdering der kosten van £1.700.000 per jaar. Ook ten aanzien van dit punt liet de Regeering zich niet van haar standpunt afbrengen door het dringend beroep, o.m. van het eenige vrouwelijk lid van het Lagerhuis, Lady Astor, om bij een zaak als deze zich toch vooral niet blind te staren op de geldelijke kosten van het oogenblik, maar te erkennen, dat 's lands middelen nauwelijks voor eenig doel beter kunnen worden besteed dan voor een maatregel, die de werkende vrouw, wanneer zij moeder wordt, in de gelegenheid stelt voldoende rust te nemen ten bate van zich en haar kind, en die zodoende in belangrijke mate moet bijdragen tot verhooging van volkskracht en -welvaart. Het mocht niet baten en het slot was, dat de Regeeringsmotie, waarbij de gedragslijn der Regeering in zake de ontwerp-verdragen van Washington werd goedgekeurd, met 164 tegen 53 stemmen — in eene zeer onvoltallige vergadering derhalve der ruim 700 leden — werd aangenomen.

Blijkt uit het bovenstaande, dat de Britsche Regeering het met haar verplichtingen uit deel XIII van het vredesverdrag met betrekking tot de voorlegging van de ontwerp-verdragen aan de bevoegde macht zoo nauw niet neemt; een tweede groote Europeesche mogendheid, die toch overigens op naleving van de bepalingen van het vredesverdrag veel prijs blijkt te stellen, Frankrijk, heeft, zij het op geheel andere wijze, het niet van zich kunnen verkrijgen de vormen der oude staatkunde te verwisselen voor de

¹⁾ Aan dit voornemen heeft de Britsche Regeering inmiddels gevolg gegeven door een schrijven aan den Secretaris-Generaal van den Volkenbond van 26 Juli 1921 (B. O. IV, No. 7, bl. 1).

regeling van de nieuwe in het vredesverdrag opgenomen volkeren-organisatie.

Het spreekt vanzelf, dat de nieuwe vorm van de totstandkoming van verdragen, zooals deze geregeld is in deel XIII van het vredesverdrag, vóór dezen in de nationale constituties nog niet bekend was, maar evenzeer is het vanzelf sprekend, dat de landen, die aan dat deel van het vredesverdrag zijn gebonden, rechte in hunne constituties aan dezen nieuwen verdragsvorm plaats hebben in te ruimen. De Fransche Regeering echter is van andere meening. De constitutie van Frankrijk kent, meent zij, slechts door de Regeering gesloten verdragen en geen door eene Internationale Conferentie vastgestelde ontwerpverdragen.

Daar zij niettemin de ontwerpverdragen van Washington niet op één lijn kon stellen met resoluties van de een of andere willekeurige pacifisten-vergadering, achtte de Fransche Regeering zich gehouden om de ontwerpverdragen te gieten in den ouden, vertrouwen, vorm van tractaten met eene of meer andere vreemde regeeringen. Zij vond de regeering van haren noordelijken, met nauwe banden van een militair verbond aan Frankrijk verknochten nabuur, België, bereid haar op dezen weg te volgen en zoo werden op 24 Januari j.l. volgens den goeden ouden stijl door de gevolmachtigde vertegenwoordigers van den President der Fransche Republiek en den Koning der Belgen zes tractaten gesloten, waarvan de zakelijke inhoud woordelijk gelijklopend is aan dien van de Washingtonsche ontwerpverdragen. De twee verdrag-sluitende mogendheden voegden, ten einde ook anderen het voorrecht van den ouden stijl deelachtig te kunnen doen worden, daaraan toe — in den trant alweder der diplomatieke tractaten — een protocol, waarbij de overige leden van de Internationale Arbeidsorganisatie in de gelegenheid werden gesteld door mede-ondertekening tot deze tractaten toe te treden.

De Fransche Regeering heeft een exemplaar dezer verdragen en van het protocol toegezonden aan den Secretaris-Generaal van den Volkenbond met het verzoek om daarvan aan de andere leden der Internationale Arbeidsorganisatie kennis te geven en dezen een afschrift van het protocol toe te zenden (B. O. III, No. 23, bl. 7 vlg.).

Overeenkomstig het advies van den Directeur van het Internationaal Arbeidsbureau, den heer Albert Thomas, waarin deze erop wees hoe de Fransch-Belgische procedure volkomen in strijd is met den geest der bepalingen betreffende de Internationale Arbeidsorganisatie, antwoordde de Secretaris-Generaal van den Volkenbond in de hoffelijke bewoordingen, waartoe de Fransche taal zich zoo bij uitstek leent, „dat hij zich steeds gelukkig zou rekenen om alles te doen, wat in zijn vermogen was om de regeeringen van Frankrijk en België behulpzaam te zijn bij het vervullen van de voorwaarden, door de nationale constituties vereischt, ten einde de verplichtingen van het derdiende deel van het vredesverdrag van Versailles na te komen.” Mitsdien verklaarde hij zich bereid de tusschen Frankrijk en België gesloten verdragen onder zich te houden en t.z.t., na ontvangst van de kennisgeving der bekrachtiging, de verdragen in te schrijven.

Maar, zoo voegde hij daaraan toe, verder gaan, — d.w.z. aan het verzoek voldoen —; kon hij niet, daar hij anders in strijd zou handelen met de procedure, in deel XIII van het vredesverdrag voorgeschreven. De voorstanders van de Internationale Arbeidsorganisatie kunnen zich over deze weigering slechts verheugen.

Afgezien overigens van den vorm, hebben zoowel de Fransche als de Belgische Regeering getoond met de beginselen van de Washingtonsche verdragen in te stemmen. De Belgische Regeering heeft het parlement voorgesteld alle ontwerpverdragen goed te keuren, de Fransche Regeering vijf van de zes; zij maakt slechts eene uitzondering voor het ontwerpverdrag betref-

fende de werkloosheid. Zoowel het ontwerpverdrag op de 48-urige werkweek, als dat betreffende de moederschapszorg — ten aanzien van laatstgenoemd onderwerp gaat een aanhangig Fransch wetsvoorstel zelfs verder dan de regeling van Washington — zijn in beide landen ter goedkeuring voorgedragen.

Met betrekking tot het ontwerpverdrag op de 48-urige werkweek, gevoelt men in beide landen echter hetzelfde bezwaar tegen onvoorwaardelijke goedkeuring als in het Nederlandsche wetsvoorstel ten aanzien van dit ontwerpverdrag is aangeduid: de onzekerheid of ook de andere landen tot dit verdrag zullen toetreden, en zoo ja, op welk tijdstip. Dit bezwaar wijst op een leemte in de Internationale Arbeidsorganisatie: het ontbreken van eene regeling, waardoor het mogelijk is, dat de Leden op eenzelfde tijdstip een ontwerpverdrag bekrachtigen. Voor de ontwerpverdragen van minder verre strekking is deze leemte niet ernstig, voor de belangrijkste verdragen evenwel doet de behoefte aan eene dergelijke regeling zich sterk gevoelen.

De derde groote Europeesche mogendheid, die de bepalingen van het XIIIe deel van het vredesverdrag niet getrouw is nagekomen, is Duitschland. Wel heeft de Duitse regeering de ontwerpverdragen voor advies gezonden aan de Reichswirtschaftsrat en heeft deze geadviseerd de zes ontwerpverdragen goed te keuren, (B.O. III, No. 18, bl. 7), doch, voor zoover bekend, heeft de voorlegging van de ontwerpverdragen aan den Rijksdag, in Duitschland toch stellig de bevoegde autoriteit, nog niet plaats gehad, hoewel de termijn van achttien maanden na de sluiting van de Conferentie is verstreken.

Ook de grootste mogendheid buiten Europa, die lid is der Arbeidsorganisatie, Japan, waar de Regeering het nog niet verder moet gebracht hebben dan de instelling van eene commissie en een begin van ambtelijk onderzoek, schiet, zijn deze berichten juist, in de nakoming van zijne verplichtingen te kort.

Uit het bovenstaande blijkt, dat de nieuwe Arbeidsorganisatie nog geenszins overal die medewerking ondervindt, die haar en krachtens haar doelstelling en krachtens haar oorsprong uit de wilsovereenstemming der mogendheden na afloop van den meest ontzettenden oorlog, die de menschheid ooit heeft beleefd, rechtens toekomt. Voor de kleine naties, die in menig opzicht de internationale samenwerking met meer onbevangenheid kunnen voorstaan dan de groote, ligt ook hier een vruchtbaar terrein voor werkzaamheid ter handhaving en ontwikkeling van de nog jonge organisatie.

A. M. JOEKES.

EENIGE BESCHOUWINGEN OMTRENT HET FINANCIËEL SYSTEEM DER VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.

Tot ons leedwezen noopt ruimtegebrek ons het tweede deel der beschouwingen onder bovenstaanden titel een week te doen overstaan. — Red.

DE MILLIOENENNOTA.

De millioenennota of — officieel gezegd — de nota betreffende den toestand van 's Lands financiën is den 20 September 1921 door den Minister van Financiën aan de Staten Generaal toegezonden. Zij leert ons omtrent dien toestand het volgende.

Sedert de samenstelling van de vorige, in de E. S.-B. van den 22 September 1920 besproken nota ondergingen de cijfers van de dienstjaren 1916 en 1917 slechts onbetekenende veranderingen. Voor de cijfers dier dienstjaren zij derhalve naar de bespreking der vorige nota verwezen.

Te beginnen met den dienst 1914 zijn de uitgaven en eventueel de ontvangsten gesplitst in gewone, buitengewone en crisis-uitgaven en ontvangsten, terwijl de gewone ontvangsten voor de jaren 1914 en 1915 werden aangevuld met zoodanig bedrag als noodig is

om te komen tot een ontvangstbedrag als vermoedelijk zou zijn verkregen als er geen crisis ware geweest.

Vóór 1907 werden zowel de direct als de z.g.n. indirecte productieve uitgaven als buitengewone uitgaven aangemerkt; met ingang van dit jaar stelde men zich op een enger standpunt en werden alleen die uitgaven als productief, als buitengewoon beschouwd, waarbij rente en aflossing der aan te gane geldleeningen door de opbrengst der werken, althans in beginsel, waren verzekerd.

Crisisontvangsten- en -uitgaven zijn de ontvangsten en uitgaven, welke geacht worden verband te houden met de bijzondere, met den grooten oorlog samenhangende tijdsomstandigheden. Gewone ontvangsten en uitgaven zijn die, welke niet ten laste van den buitengewonen of den crisisdienst mogen worden gebracht, doch ten bate of ten laste van den gewonen dienst moeten komen.

De cijfers betreffende het dienstjaar 1918 zijn in duizenden guldens:

	Totaal	Buitengew.	Crisisdienst	Gew. dienst
Uitgaven	1050.941	80.136	637.431	333.374
Ontvangsten	561.275,5	12.159,5	219.467,5	329.648,5
Tekort	489.665,5	67.976,5	417.963,5	3.725,5

De Nota teekent bij deze cijfers aan, dat het tekort op den gewonen dienst ruim *f* 1.900.000 minder is, dan het bedrag daarvoor ten vorigen jare becijferd. De ontvangsten vielen ruim *f* 3.677.000 mede, voornamelijk door de hoogere opbrengst van de renten over uit 's Rijks kas verleende voorschotten en van de baten uit den arbeid in gevangnissen en Rijkswerk-richtingen, terwijl voorts het aandeel van Nederlandsch-Indië in de kosten van den vlootbouw ruim *f* 1.100.000 hoger was dan ten vorigen jare werd verwacht. De gewone uitgaven vielen ruim *f* 1.764.000 tegen, vooral door hoogere kosten van het Lager Onderwijs en grootere uitgaven ten behoeve van het dienstvak der registratie en domeinen.

Bij de wet van 31 December 1920 (Staatsblad No. 940) werden de termijnen voor de afsluiting der Staatsbegroting 1919 en voor de inzending der daartoe betrekkelijke rekeningen verlengd.

Vandaar dat ook voor het dienstjaar 1919 de nota slechts voorloopige cijfers vermeldt.

Deze zijn in duizenden guldens:

	Totaal	Buitengew.	Crisisdienst	Gew. dienst
Uitgaven	940.937,5	116.448	394.771,5	438.717,5
Ontvangsten	697.779,5	8.714,5	224.808	464.256,5
Tekort	252.158	107.733,5	169.963,5	
Overschot				25.539

Het overschot op den gewonen dienst overtreft het in de vorige nota geraamd bedrag met ruim *f* 12.880.000. De gewone ontvangsten hebben bijna *f* 14.657.000 meer bedragen dan ten vorigen jare werd aangenomen, vooral door mild vloeien van de inkomstenbelasting, hoogere ontvangsten aan renten van door den Staat verstrekte voorschotten, grootere baten van het Staatsmijnbedrijf en hoogere opbrengsten wegens verkochte Rijksgoederen en eigendommen, het Departement van Oorlog betreffende.

De voorloopige gegevens betreffende het dienstjaar 1920 leveren in duizenden guldens de volgende uitkomst op:

	Totaal	Buitengew.	Crisisdienst	Gew. dienst
Uitgaven	902.526	167.614,5	133.418	601.493
Ontvangsten	786.427	11.708	189.185	585.534
Tekort	116.099	155.906,5		15.959
Overschot			55.767	

Uit bijlage C van de Nota blijkt, dat, in tegenstelling met vorige jaren, op de hoofdstukken VI en VIIA voor 1920 geen crisisuitgaven te boeken zijn. Op hoofdstuk VIII komt een bedrag van ruim *f* 6.584.000 aan crisisuitgaven voor, tegenover een som van ruim *f* 127.002.000 voor den dienst 1919. In vorige jaren werd becijferd, hetgeen vermoedelijk onder normale omstandigheden ten laste van de Oorlogsbegroting zou zijn uitgegeven, terwijl dan het verschil tusschen

dit bedrag en het eindcijfer dier begroting op den crisisdienst werd geboekt. In 1920 werden enkel die posten op de crisisrekening gebracht, welke uit hun aard daarvoor in aanmerking kwamen.

Van het totaal der crisisontvangsten komt op rekening van de

O.W.-belasting	ruim	<i>f</i> 166.165.000
Verdedigingsbelasting Ia	" "	1.230.600
" Ib	" "	4.658.900
" II	" "	11.386.000
Samen		ruim <i>f</i> 183.440.500

Zooals bekend wordt, ingevolge de wet van 5 Juli 1920 (Staatsblad No. 342) van laatstgenoemde drie belastingen de opbrengst, te rekenen van 1 Mei 1920, aan het Leeningsfonds ten goede geschreven.

De overige crisisontvangsten worden tot een bedrag van ruim *f* 5.744.500 gevormd door onderscheidene ontvangsten, welke als gevolg van de buitengewone omstandigheden werden gevind.

Het voor het jaar 1920 op den gewonen dienst becijferd tekort van bijna *f* 16.000.000 blijft ruim *f* 29.700.000 beneden het aanvankelijk geraamde bedrag en zulks niettegenstaande de gewone uitgaven de oorspronkelijke raming met niet minder dan *f* 154.807.000 overschreden.

Dit resultaat is te danken aan de omstandigheid, dat de opbrengst van nagenoeg alle middelen zeer belangrijk steeg boven de geraamde bedragen. De oorzaken van deze stijging, welke ten deele overeenstemmen met die, welke de uitgaven in zoo sterke mate deden toenemen, zijn bekend.

De middelen behoorende tot de groep A—F overschreden de raming met bijna *f* 140.302.000.

Meer brachten o.a. op:	in duizenden guldens
de personeele belasting	1.645
" inkomstenbelasting	28.840
" dividend- en tant.belasting	15.597
" vermogensbelasting	1.293
" suikeraccijns	1.482
" gedistilleerdaccijns	19.426,5
" bieraccijns	1.514,5
" geslachtsaccijns	3.529
" zegelrechten	7.453
" registratierechten	25.112
" successierechten	6.439
" invoerrechten	23.959
" statistiekrechten	1.158
" domeinen	1.086,5
" loodsgelden	826
het recht op de mijnen	900

Minder brachten op:	
de zoutaccijns	566,5 en
" speelkaartenbelasting	64

De overige middelen brachten rond *f* 44.231.600 meer op dan verwacht was. Hiertoe droegen bij het aandeel van den Staat in de winsten der Nederlandsche Bank ruim *f* 15.266.000, de renten van door het Rijk verstrekte voorschotten ruim *f* 6.654.000, de premiiën verschuldigd door de Staatsbedrijven en de pensioensbijdragen *f* 1.831.000, de gerechtelijke boeten rond *f* 716.600, de opbrengst van verkochte Rijksgoederen en -eigendommen, de Departementen van Marine en Oorlog betreffende bijna *f* 1.058.000, de ontvangsten wegens het aandeel van het Leeningsfonds in de kwade posten bijna *f* 1.792.000, de lasten uit het Staatsmijnbedrijf ruim *f* 16.549.000.

Zooals reeds gezegd, overschreden de gewone uitgaven de oorspronkelijke raming met rond *f* 154.807.400.

Deze overschrijding betreft, met uitzondering van de hoofdstukken XA en XII alle hoofdstukken.

Zij bedroeg op

Hoofdstuk I (Huis der Koningin) .... *f* 80.000 wegens het benoedigde voor de restauratie van het Koninklijk Paleis op den Dam te Amsterdam.

Hoofdstuk II (Hooge Colleges van Staat) *f* 461.500 vooral door de nieuwe salarisregeling en verdere maatregelen voor het burgerlijk personeel, van de stijging der kosten voor bureel- en lokaalbehoeften, voor

het Kort Verslag der Handelingen van de Tweede Kamer en van de verhooging der pensioenen.

Hoofdstuk III (Buitenlandsche Zaken) *f* 661.000 vooral voor het aandeel van Nederland in de kosten van den Volkenbond, voor de subsidiën aan Nederlandsche scholen en kosten van Nederlandsche cursussen in het buitenland, voor bureel- en lokaalbehoefden en voor de nieuwe salarisregeling en verdere maatregelen ten behoeve van het burgerlijk personeel.

Hoofdstuk IV (Justitie) ..... *f* 6.055.500 vooral voor de kosten van het wapen der Koninklijke Marechaussée, voor de nieuwe salarisregeling en verdere maatregelen ten behoeve van het burgerlijk personeel, voor de Rijkswerkenrichtingen, voor subsidiën en voor het opleidingsschip ten behoeve van ter beschikking der Regeering gesteld jongens.

Hoofdstuk V (Binnenlandsche Zaken) *f* 1.620.000 vooral voor onderstand aan gemeenten, die buiten staat zijn in de kosten harer huishouding te voorzien, voor bureel- en lokaalbehoefden ten behoeve van het Centraal Bureau voor de Statistiek, voor de kosten van Staatscourant, Staatsblad en Handelingen en voor de hierboven bedoelde salarisregeling en verdere maatregelen ten bate van het burgerlijk personeel.

Hoofdstuk VA (Onderwijs enz.) .... *f* 45.819.000 in hoofdzaak voor de nieuwe salarisregeling en verdere maatregelen ten behoeve van de onderwijzers bij het L. O. en van het burgerlijk Rijkspersoneel, voor de verhooging van de pensioenen en wachtgeld en voor bijdragen aan kweekscholen tot opleiding van onderwijzers en onderwijzresses bij het L. O.

Hoofdstuk VI (Marine) ..... *f* 8.088.500 voor de nieuwe salarisregelingen en verdere maatregelen ten behoeve van het burgerlijk en militair personeel en voor de verhooging van de pensioenen.

Hoofdstuk VII A (Nationale Schuld) *f* 13.957.000 voor uitgaven als gevolg van de uitgifte der leening 1919, voor zoover deze uitgaven ten laste van den gewonen dienst komen, en voor renten en kosten van vlottende schuld.

Hoofdstuk VII B (Financiën) .... *f* 12.880.000 in hoofdzaak voor de nieuwe salarisregeling en verdere maatregelen ten behoeve van het burgerlijk personeel, voor de verhooging van de pensioenen, voor gebouwen, voor bureel- en lokaalbehoefden en voor reis- en verblijfkosten.

Hoofdstuk VIII (Oorlog) ..... *f* 28.259.500 voornamelijk voor de nieuwe salarisregelingen en verdere maatregelen ten behoeve van het burgerlijk en militair personeel, voor de verhooging van de pensioenen, voor de kosten van voeding, huisvesting, stallen, nachtligging en reiniging, voor den geneeskundigen dienst, voor materieel, oefeningen en proeven der artillerie, voor kosten van verplaatsing van personen en goederen, voor subsidiën, gratifikatiën en uitgaven van bijzondere aard, voor verbetering van Rijksgebouwen en -werken.

Hoofdstuk IX (Waterstaat) ..... *f* 17.378.500 in hoofdzaak voor de dekking van het verlies op het Staatsbedrijf der Posterijen, Telegrafie en Telefonie, voor de verbetering van rivieren, voor aanleg en onderhoud van het Wilhelminakanaal, voor voorschot op de bijdrage aan het Zuiderzeefonds, voor het gemeenschappelijk station te Deventer, voor de landsgebouwen en voor de nieuwe salarisregeling en verdere maatregelen ten behoeve van het burgerlijk personeel.

Hoofdstuk X (Landbouw enz.) .... *f* 17.642.000 voornamelijk wegens stijging van de gewone uitgaven der Staatsmijnen en als gevolg van de nieuwe salarisregeling en verdere maatregelen ten behoeve van het burgerlijk personeel.

Hoofdstuk XI ..... *f* 3.617.500 hoofdzakelijk voor kosten van de landmacht in Suriname en Curaçao, voor de bijdragen aan de geldmiddelen dier Koloniën en voor de bijdrage in de bouwkosten van het Koloniaal Instituut te Amsterdam.

Het eindcijfer van de gewone uitgaven op Hoofdstuk XA bleef ruim *f* 1.696.000 beneden het oorspronkelijk toegestaan bedrag, als gevolg van de besparing op de subsidiën en toelagen, bedoeld in het werkloosheidsbesluit 1917 en op de uitgaven voor wachtgeldregelingen, terwijl eindelijk op Hoofdstuk XII ruim *f* 17.000 minder werd uitgegeven dan het uitgetrokken bedrag van *f* 50.000.

Over de laatste 20 jaren geeft de millioenennota het volgende overzicht, waarbij ook ditmaal de extraaflossing van schuld in verband met de intrekking der muntbiljetten (dienst 1904) buiten rekening is gelaten, terwijl, wat de diensten 1914 tot en met 1920 betreft, de cijfers zijn opgenomen, gelijk die zijn na uitschakeling van den invloed van de crisis op de ontvangsten en de uitgaven (in duizenden guldens):

Dienstjaren	Voor- of nadeel. saldi van den gewonen dienst	Voor- of nadeel. saldi van den buitengewonen dienst	Voor- of nadeel. saldi van den geheelen dienst
1901—1911	+ <i>f</i> 36.075,5	— <i>f</i> 53.915	— <i>f</i> 17.839,5
1912	+ „ 3.313	— „ 14.577	— „ 11.264
1913	+ „ 4.162	— „ 15.466	— „ 11.304
1914	— „ 10.115	— „ 11.922	— „ 22.037
1915	— „ 15.548	— „ 12.555	— „ 28.103
1916	+ „ 20.276	— „ 20.189	+ „ 88
1917	+ „ 36.345	— „ 30.043	+ „ 6.302
1918	— „ 3.726	— „ 67.976	— „ 71.702
1919	+ „ 25.539	— „ 107.734	— „ 82.195
1920	+ „ 19.959	— „ 155.907	— „ 171.866

1901—1920 + *f* 80.362,5 — *f* 490.283,5 — *f* 409.921

De Minister wijst er echter uitdrukkelijk op, dat deze cijfers een te gunstig beeld geven van den toestand der financiën. Over de jaren 1901—1906 is een andere splitsing tusschen gewone en buitengewone uitgaven en ontvangsten gevolgd dan sedert 1907 gebruikelijk is. Neemt men laatstbedoelde splitsing over het tijdvak 1901—1906 wel in acht, dan worden de eindcijfers over het geheele twintigjarige tijdperk in duizenden guldens:

Voordeelig saldo gewonen dienst ruim *f* 68.690,5.
Nadeelig saldo buitengewonen dienst ruim *f* 478.611,5.

Blijft nadeelig saldo geheelen dienst ruim *f* 409.921. Ook deze eindcijfers geven nog een te ongunstig beeld, omdat daarbij de ontvangsten uit spoorweghuur als gewoon zijn beschouwd en daarenboven in die cijfers niet is begrepen het in 1905 aan Indië bestrekte bedrag, waarvoor een leening werd gesloten, welke op ultimo Juni 1921 per saldo rond *f* 31.000.000 bedroeg.

Afgezien daarvan mag niet uit het oog worden verloren, dat de begroting nog te weinig van een commercieel opzet uitgaat, ten gevolge waarvan op het Staatsvermogen belangrijk wordt ingeteerd, zonder dat zulks in de cijfers tot uiting komt. Kapitaalsverminderingen komen b.v. door te geringe afschrijvingen niet tot uitdrukking; ook wordt niet voldoende gereserveerd met het oog op de verplichtingen, welke voortvloeien uit de aanspraken op pensioen van ambtenaren, enz., alsmede op de verplichtingen, welke de Staat bij naasting der spoorwegen van de groote spoorwegmaatschappijen zal hebben over te nemen. Wat dit laatste punt betreft, zullen de nieuwe spoorwegovereenkomsten op den duur wellicht verbetering brengen.

Omtrent het loopende dienstjaar 1921 teekent de Nota aan, dat de oorspronkelijke begroting een eindcijfer aanwees van ruim *f* 831.285.500, waaronder bijna *f* 184.582.000 aan buitengewone uitgaven en bijna *f* 12.266.000 aan crisisuitgaven. Afgezien van de crisis, waren de gewone uitgaven mitsdien in de aan-

vankelijke begrooting op rond *f* 634.438.000 geraamd tegen ruim *f* 544.182.000 aan geraamde gewone ontvangsten, latende mitsdien een tekort op den gewonen dienst van ruim *f* 90.255.000.

Sedert de vaststelling der oorspronkelijke begrooting werden de hoofdstukken VII B en X met een bedrag van *f* 6.364.000 verhoogd, terwijl 14 wetsontwerpen, houdende supplettoire verhoogingen van verscheidene hoofdstukken, tot een bedrag van ruim *f* 131.097.000 nog aanhangig zijn. In dit totaal van ruim *f* 137.461.000 is ruim *f* 61.897.000 begrepen aan crisisuitgaven en *f* 59.400.000 aan buitengewone uitgaven, zoodat een bedrag van ruim *f* 16.164.000 ten laste komt van den gewonen dienst.

Uit den aard der zaak valt omtrent den afloop van den dienst 1921 nog slechts uiterst weinig te zeggen. Te verwachten is echter, dat de opbrengst der gewone middelen en inkomsten, mede als gevolg van de bij de wet van 31 December 1920 (*Staatsblad* no. 928) tot stand gekomen verhooging van den gedis-tilleerdaccijns, de raming niet onbelangrijk zal overschrijden. Over de eerste acht maanden van 1921 bedraagt dit gunstig verschil, voorzoo veel de middelen A.F. betreft, *f* 18.926.049. Dit cijfer zou tot *f* 47.527.383 stijgen, indien de zoeven bedoelde middelen in het loopende jaar eene gelijke bate afwerpen als in 1920. Deze verwachting acht de Minister van Financiën niet te optimistisch, waar nog belangrijke sommen uit de directe belastingen zullen worden ontvangen. In dat geval zou het tekort op den gewonen dienst 1921 belangrijk lager worden dan oorspronkelijk werd verwacht.

Thans komen wij tot het dienstjaar 1922.¹⁾

Voor dit dienstjaar worden de uitgaven in totaal geraamd op een bedrag van ruim *f* 854.571.000, waarvan ruim *f* 207.160.500 en ruim *f* 8.446.000 ten laste komt onderscheidenlijk van den buitengewonen dienst en van den crisisdienst, zoodat een som van bijna *f* 1.639.000.000 ten laste van den gewonen dienst blijft, tegenover een bedrag van bijna *f* 634.438.000, dat ten laste van den gewonen dienst 1921 kwam. Derhalve een meerdere belasting van den gewonen dienst van ruim *f* 4.526.500.

De voormelde stijging ad ruim *f* 4.526.500 van de gewone uitgaven is als volgt verdeeld over de hoofdstukken:

	(in duizenden gulden)
Hoofdstuk II	119
„ III	412,5
„ Va	14.488,5
„ VI	2.852
„ VII A	16.660
„ VII B	2.850,5
„ XI	328,5
Totaal	37.711 ruim

Daarentegen zijn lager geraamd:

Hoofdstuk IV	2.343
„ V	1.044,5
„ VIII	257,5
„ IX	8.232,5
„ X	16.532,5
„ X A	4.774
	33.184,5

Blijft stijging als boven, ruim 4.526.500.

Naar aanleiding van deze stijging zij vooreerst opgemerkt, dat eene belangrijke vermeerdering van de op de loopende begrooting uitgetrokken bedragen, wordt veroorzaakt door wettelijke of daarmede gelijk te stellen voorzieningen, welke in vorige jaren werden getroffen en op de aanvankelijk vastgestelde begrooting voor 1921 of in het geheel niet of tot lagere bedragen haren invloed deden gevoelen.

Als zoodanig wijst de Nota op de eind 1920 geno-

¹⁾ Bij elk der hfdsk. VIII, IX en X A is reeds aanstonds een nota van wijzigingen bevestigd in verband met verminderingen, die zijn te verwachten uit in te dienen wetsontwerpen. De Nota heeft met die verminderingen reeds rekening gehouden.

men maatregelen ten behoeve van het Rijkspersoneel, waarmede een bedrag van rond *f* 17.000.000 gemeoid was, op de nieuwe Lager-Onderwijswet, welke voor 1922 eene stijging van *f* 4.050.000 veroorzaakt, op de subsidieregelingen ten behoeve van gymnasia, H.B.S. en lycea, die eene meerdere uitgave van *f* 1.281.300 eischen, terwijl voor subsidiën overeenkomstig de nieuwe Nijverheidsonderwijswet *f* 1.761.000 meer is uitgetrokken. Voorts is onder deze categorie te rangschikken de uitgave van *f* 1.000.000 voor de scheepvaartlijn op Zuid-Afrika.

In de tweede plaats dient er rekening mede te worden gehouden, dat de boven genoemde vermeerderingen en verminderingen ten deele worden opgewogen of zelfs overtroffen door veranderingen in tegenovergestelden zin in de cijfers der middelen. Zoo staat tegenover de verhooging van hoofdstuk VII A met ruim *f* 16.660.000 eene toeneming onder de middelen tot een bedrag van *f* 11.284.000 van de posten wegens rente over voorschotten ter voorziening in den woningnood, na aftrek van hetgeen minder wordt geraamd wegens rente over voorschotten aan de Koloniën. Aan den anderen kant wordt de vermindering van hoofdstuk X ad ruim *f* 16.532.500 overtroffen met rond *f* 6.149.000 door de lagere raming onder de middelen van de exploitatie-ontvangsten van het Staatsmijnbedrijf.

Met betrekking tot de stijging op de verschillende hoofdstukken zij het volgende aangetekend. De oorzaken van de stijging van hoofdstuk II zijn vooral de teruggave van pensioensbijdragen, meerdere uitgaven voor bureel- en lokaalbehoeften, kindertoelagen, pensioenen, periodieke traktementsverhoogingen.

Die van hoofdstuk III is tot een bedrag van *f* 159.000 het gevolg van de hogere dienstuitgaven van bezoldigde consulaire ambtenaren. Voorts is *f* 83.000 meer aangevraagd voor nieuwe diplomatieke en consulaire posten, *f* 70.000 voor kosten van gezantschapsgebouwen en meubilair, *f* 68.000 voor reizen verblijfskosten enz. van diplomatieke en consulaire ambtenaren, terwijl overigens de stijging in hoofdstuk is toe te schrijven aan hetgeen meer benodigd is voor verblijfsvergoedingen, periodieke traktementsverhoogingen, vergoeding pensioensbijdragen, briefport en telegrammen.

Op hoofdstuk Va moest *f* 4.050.000 meer worden uitgetrokken voor vergoedingen ten behoeve van het openbaar en bijzonder lager onderwijs ingevolge de Lager Onderwijswet 1920. Het hooger onderwijs vordert *f* 1.121.533 meer, in hoofdzaak voor personeele en materiele uitgaven voor de drie Rijksuniversiteiten en de Technische Hoogeschool, terwijl de subsidiën voor openbare en bijzondere gymnasia *f* 360.000 meer bedragen. Voor het middelbaar onderwijs bedragen de meerdere uitgaven *f* 1.464.910, waarvan *f* 921.300 voor subsidiën ten behoeve van burgerscholen en lycea, terwijl het overige benodigd is voor personeele en materiele uitgaven. Voor nijverheids- en handelsonderwijs is *f* 2.292.502 meer aangevraagd, in hoofdzaak voor subsidiën overeenkomstig de nieuwe wet op het Nijverheidsonderwijs. Ten slotte komt op rekening van de afdeling Lager Onderwijs algemeen *f* 592.050, waarvan *f* 400.000 voor tegemoetkomingen aan gemeenten, van de afdeling Kunsten en Wetenschappen *f* 133.754 en van de afdeling Pensioenen, wachtgelden en verschillende uitgaven *f* 4.702.336, waarvan o.m. *f* 3.889.000 voor vergoeding van pensioensbijdragen en *f* 783.619 voor pensioenen.

Het hogere bedrag van Hoofdstuk VI is voor *f* 1.284.054 bestemd voor aanschaffing van materialen, van geschut enz. en voor aanmaak van torpedo's, voor zoover deze uitgaven den gewonen dienst bezwaren. Verder is meer benodigd *f* 306.500 voor aankoop van brandstoffen, *f* 738.191 voor de kosten van het personeel der actieve zeemacht en *f* 683.410 voor nieuwen aanbouw van loodsvaartuigen.

De verhooging van Hoofdstuk VII A wordt veroor-

zaakt door stijging van het benodigde voor renten van vlottende schuld.

Dat Hoofdstuk VIIB *f* 2.850.628,62⁵ hooger is, is nagenoeg uitsluitend toe te schrijven aan toeneming van personeele uitgaven. De vergoeding van pensioensbijdragen eischt *f* 1.250.000 meer. Voor traktementen van het personeel der directe belastingen, invoerrechten en accijnzen is *f* 1.186.767 meer benodigd wegens rangs- en periodieke verhoogingen en wegens uitbreiding van personeel mede in verband met de heffing van de gemeentelijke inkomstenbelasting door het Rijk. Het bedrag der vergoedingen aan ambtenaren der belastingen is *f* 889.640 hooger geraamd.

De vermeerdering van hoofdstuk XI is in hoofdzak toe te schrijven aan stijging van de uitgaven voor de landmacht in de kolonie Suriname.

Dat hoofdstuk IV voor zoover den gewonnen dienst betreft, *f* 2.343.093,36 lager kan geraamd worden, is toe te schrijven aan de omstandigheid, dat de kosten van politietroepen voor de grensbewaking, die ten vorige jare ten laste van den gewonnen dienst werden gebracht, voor 1922 tot een bedrag van *f* 2.403.088 op den crisisdienst zijn geboekt. Bovendien is minder aangevraagd voor het Rijkstucht- en opvoedingswezen *f* 489.036 en voor gebouwen *f* 737.702. Daartegenover staat eene hoogere raming van *f* 752.007 voor bijdrage in de kosten van het wapen der Koninklijke Marchaussée en van *f* 451.400 voor vergoeding van pensioensbijdragen.

De vermindering van hoofdstuk V is te danken aan het afloopen van de kosten der tiende algemeene volkstelling, waarvoor *f* 495.588 minder wordt noodig geacht, terwijl de subsidies en verdere uitgaven ten behoeve van vrijwillige burgerwachten *f* 846.250 lager zijn geraamd. Aan den anderen kant is o.a. meer benodigd *f* 110.559 voor politietroepen.

Hoofdstuk VIII kon per saldo met *f* 257.437 verminderd worden. Blijkens de toelichting op de, bij de ontwerp-begroting gevoegde, nota van wijzigingen is *f* 2.061.970 minder uitgetrokken in verband met de voorgenomen contingentsvermindering volgens het gewijzigd ontwerp van wet tot nieuwe regeling van den dienstplicht. Afscheiden daarvan, zijn de kosten van voeding *f* 1.694.148 en die voor de aanschaffing van fourage *f* 2.486.400 lager geraamd doch is meer uitgetrokken *f* 2.049.870 voor bezoldiging, toelagen, e.d. van het personeel der verschillende wapens en der landweer, *f* 1.039.816 voor de luchtvaartafdeeling, *f* 901.797 voor studien, onderwijs en oefeningen en *f* 1.796.871 voor het materieel der artillerie.

De verlaging van hoofdstuk IX is voor *f* 4.673.848 te danken aan eene vermindering van het nadeelig saldo van het bedrijf der posterijen, telegrafie en telefonie. Voorts kan de afdeling waterstaat *f* 3.707.833,25 lager geraamd worden en de afdeling spoorwegen *f* 341.910.

Het lager eindcijfer van hoofdstuk X is te verklaren uit de vermindering der exploitatieuitgaven van het Staatsmijnbedrijf met *f* 18.102.500. Meer is echter uitgetrokken *f* 1.000.000 voor steun aan de scheepvaartlijn op Zuid-Afrika, *f* 289.370 voor de overige uitgaven onder de afdeling Handel en *f* 225.284 voor pensioenen en vergoeding van pensioensbijdragen.

Op hoofdstuk X A is *f* 3.626.130 minder uitgetrokken als gevolg van de voorgenomen wettelijke voorziening, bedoeld in de toelichting op de, bij de ontwerp-begroting gevoegde, nota van wijzigingen. Voorts kon met een lager bedrag van *f* 2.200.000 volstaan worden voor subsidiën en toelagen volgens het werkloosheidsbesluit 1917. Daarentegen is *f* 500.000 meer aangevraagd voor bijdragen volgens de Woningwet en *f* 200.000 voor bijdragen in de kosten van drinkwaterleidingen.

De Middelen en Inkomsten ter bestrijding der uitgaven zijn geraamd op *f* 606.590.233,12⁵ waarin, blijkens de hierna genoemde specificatie, begrepen is aan buitengewone ontvangsten *f* 15.681.808,06

blijft voor gewone ontvangsten *f* 590.908.425,06⁵

zijnde *f* 46.725.944,02⁵ meer dan aanvankelijk voor 1921 werd geraamd.

De middelen, welke opbrengst in de maandelijksche middelenstaten wordt gepubliceerd (middelen A—F) zijn *f* 45.190.000,— hooger geraamd en de overige middelen, voor zoover onder de gewone gerangschikt „ *f* 1.535.944,02⁵

Te zamen .... *f* 46.725.944,02⁵

Wat de eerste groep betreft zij opgemerkt, dat de hoogere raming uitsluitend is toe te schrijven aan nieuwe belastingheffing. Rekening is immers gehouden met de baten uit de bij de wet van 31 December 1920 (Staatsblad No. 928) vastgestelde verhoging van het tarief voor den gedistilleerdaccijns, uit den tabaksaccijns volgens de wet van 6 Mei 1921 (Staatsblad No. 712) en, in verband daarmede, uit de opvoering van het invoerrecht op tabak bij de wet van 6 Mei 1921 (Staatsblad No. 713) en eindelijk uit de verhoging van de successierechten bij de wet van 10 Juni 1921 (Staatsblad No. 779). Bij de behandeling van de ontwerpen der zooveen genoemde wetten werd een versterking der Rijksmiddelen met een totaal bedrag van *f* 55 millioen verwacht. Dat thans, gelijk hierboven vermeld, de opbrengst van de middelen A—F voor 1922 slechts *f* 45.190.000 hooger is geraamd dan het overeenkomstig bedrag voor 1921, vindt zijne verklaring in den invloed, dien de prijsdaling en de economische crisis, naar te voorzien is, zullen oefenen.

Hooger zijn geraamd de grondbelasting *f* 317.000, de personeele belasting *f* 1.390.000, de inkomstenbelasting *f* 14.000.000, de dividend- en tantiënebelasting *f* 1.500.000, de gedistilleerdaccijns *f* 11.000.000, de bieraccijns *f* 500.000, de successierechten *f* 20.000.000, de inkomsten uit domeinen en uit jacht en visscherij *f* 370.000, die uit de Staatsloterij *f* 12.000 en de loodsgelden *f* 300.000, terwijl als opbrengst van den tabaksaccijns eene som van *f* 18.000.000 werd uitgetrokken.

Daarentegen zijn van deze groep lager geraamd de vermogensbelasting *f* 500.000, de suikeraccijns *f* 1.000.000, de wijnaccijns *f* 200.000, de zoutaccijns *f* 900.000, de geslachtaccijns *f* 2.000.000, de speelkaartenbelasting *f* 100.000, de zegelrechten *f* 3.000.000, de registratierechten *f* 10.000.000, de invoerrechten *f* 3.000.000, de belasting op gouden en zilveren werken *f* 99.000 en het statistiekrecht *f* 1.400.000

Onder de hoogere ramingen van de tweede groep komen voor: *f* 5.520.000 voor aandeel in de winsten der Nederlandsche Bank, *f* 12.822.000 voor rente van voorschotten ingevolge de Woningwet, *f* 1.380.000 voor rente van hypotheccaire voorschotten aan het particuliere bouwbedrijf, *f* 100.000 voor rente van voorschotten, ingevolge de Landarbeiderswet, *f* 2.542.754 voor rente van kapitalen, verstrekt aan Staatsbedrijven, *f* 478.232 voor uitkeering van premien door Staatsbedrijven en de Rijkspostspaarbank en pensioensbijdragen van burgerlijke Rijksambtenaren en onderwijzers, *f* 300.000 voor consulaatrechten, *f* 205.000 voor inkomsten uit den arbeid in de gevangnissen en in de Rijkswerkenrichtingen, *f* 123.000 voor opbrengst van *Staatsblad*, *Staatscourant* en *Handelingen*, *f* 722.000 voor verschillende, niet afzonderlijk genoemde ontvangsten. *f* 1.885.592 voor aandeel van Nederlandsch-Oost-Indië in de kosten van den vlootbouw, *f* 131.000 voor opbrengst van verkochte goederen en Rijkseigendommen, *f* 194.927 voor winst van het Staatsmuntbedrijf, *f* 510.000 wegens teruggaaf door provinciën, gemeenten en het leeningfonds van het aandeel in de kwade posten op verschillende belastingen, *f* 118.000 wegens boeten, verbeurdverklaringen en aan de schatkist vervallen kosten van invordering, een en ander betreffende de belastingen, de rechten op den invoer en de accijnzen, *f* 252.000 wegens opbrengst van door den dienst van het kadaster en de hypothecken voor particulieren verricht werk en bewezen diensten, *f* 300.000 wegens betalingen door militairen voor huisvesting in een Rijksgebouw, *f* 102.190 wegens teruggaaf van de

uit de Staatsbegroting bestreden kosten der Rijkspostspaarbank, f 206.000 wegens baten uit de keuring van voor uitvoer bestemd vleesch.

Daarentegen moest onder deze groep minder worden geraamd f 2.918.000 wegens rente van kasvoorschotten aan de koloniën, f 133.174 wegens baten uit het beheer van de Rijkskrankzinnigengestichten, f 132.400 voor bijdragen van gemeenten in de kosten van Rijks Hoogere Burgerscholen, f 150.000 voor leges aan de schatkist vervallen, f 315.400 wegens bijdragen in de kosten van aanleg en onderhoud van landswerken, f 100.000 wegens baten uit de keuring van vee bij in- en uitvoer, f 22.681.500 voor gewone ontvangsten der Staatsmijnen en f 1.000.000 voor aandeel van de gemeenten in de subsidiën aan werklozenkassen stelt.

Stelt men de ramingen der ontvangsten en uitgaven tegenover elkander, dan vindt men, dat geraamd wordt in duizenden guldens:

	Gew. dienst	Buitengew.	Crisisdienst	Totaal
Uitgaven	f 638.964,5	f 207.160,5	f 8.446.288	f 854.571,5
Ontvang.	„ 590.908,5	„ 15.682	„	„ 606.590,5
Tekort	f 48.056	f 191.478,5	f 8.446.288	f 248.000

De Nota geeft — zooals gebruikelijk — een gespecificeerde opgave van de uitgaven, welke in deze becijfering respectievelijk als buitengewone en als crisisuitgaven zijn beschouwd en van de middelen, welke als buitengewoon zijn aangemerkt, waarnaar zij verwezen.

Als crisisheffing komt slechts de Oorlogswinstbelasting in aanmerking, voor zoover uit die heffing in 1922 nog baten mochten worden verkregen. De opbrengst der Verdedigingsbelastingen wordt, ingevolge de Wet van 5 Juli 1920 (*Staatsblad* No. 342) toegeschreven aan het Leeningfonds tot bestrijding van de kosten van rente en aflossing der crisisleeningen.

Met betrekking tot het tekort op den gewonen dienst ad rond f 48.056.000 teekent de Nota het volgende aan.

1. De oorspronkelijke ramingen zijn met tientallen millioenen verminderd, zoodat het tekort niet geacht kan worden te zijn veroorzaakt door het voordragen van betwistbare, niet verplichte uitgaven.

2. De eigenlijke oorzaak van den ongunstigen financieelen toestand is het feit, dat de Staat boven zijne krachten heeft geleefd, hetgeen nu het middelen-acces plotseling tot staan is gekomen, aan den dag treedt.

3. De oorlogslasten zijn niet de oorzaak van de moeilijkheid. Tot en met 1920 bedroegen de crisisuitgaven ruim f 2100 millioenen, waarvan ongeveer f 880 millioen rechtstreeks is gedekt door de O. W. belasting en andere middelen, waaronder aanvankelijk de Verdedigingsbelastingen. De overige f 1220 millioen zijn gevonden uit leeningen, waarvan de rente en aflossing thans meer dan gedekt worden door de inkomsten van het Leeningfonds 1914, welke inkomsten bestaan in opcenten op verschillende belastingen en sedert 1920 ook in de opbrengst der Verdedigingsbelastingen. De inkomsten van het Leeningfonds bedragen op het oogenblik bijna f 100 millioen. Ook wanneer men voor een oogenblik den oorlog uitschakelt en veronderstelt dat deze f 100 millioen aan den gewonen dienst hadden ten goede kunnen komen, dan valt toch niet te ontkennen, dat dit bedrag tegenover de geweldige stijging der uitgaven in het niet verzinkt en te gering zou zijn geweest om het vastloopen langen tijd te vertragen.

4. De eigenlijke oorzaak van de financieele moeilijkheden is de verkeerde mentaliteit. Verbetering is slechts te verkrijgen door een krachtig en doelbewust streven naar zuinigheid. Bepenking van de uitgaven is het eenig redmiddel. Rijk, provinciën en gemeenten heffen gemiddeld ongeveer 35 pCt. van het nationaal inkomen; de grens der belastingen is welhaast bereikt. De Regeering is voornemens: 1°. Nieuw geld

kostende wetsontwerpen slechts bij de uiterste noodzakelijkheid in te dienen. 2°. Aanhangige wetsontwerpen uit het oogpunt der zuinigheid te besnoeien. 3°. Door hervormingen, verbeteringen van organisaties en in het algemeen door een doelmatiger functioneeren van den Staatsdienst naar verlaging van de vaste uitgaven te streven.

Tot dekking van het bestaande tekort is de Minister van Financiën voornemens:

1. Extra-aflossingen op de crisisleeningen, te beginnen met 1922, voorshands achterwege te laten, waardoor pl.m. f 15,5 millioen voor den gewonen dienst vrijkomt.

2. Bevordering van de totstandkoming van de aanhangige wijzigingen van zegel- en grondbelastingen, waarvan de baten op resp. f 5 en f 20 millioen worden geschat. De laatsbedoelde bate zal in geen geval vóór 1923 worden genoten en derhalve het tekort van 1922 niet kunnen verminderen.

3. Naast vorenbedoelde f 40,5 millioen staan rond f 5 millioen, die van het tekort mogen worden afgetrokken, als zijnde het nadeelig saldo, voor 1922 geraamd op den dienst der Posterijen en dat op den duur uit het bedrijf zelf zal moeten worden gevonden.

De financieele toestand is uiterst zorgelijk, maar niet hopeloos. Bij uiterste krachtsinspanning en zelfbeperking mag worden aangenomen dat, indien de loop der middelen niet teleurstelt, tegen 1923 het financieel evenwicht zal zijn verkregen.

Indien echter óf de middelen teleurstellen óf de zelfbeperking te wenschen overlaat, ziet het er zeer donker uit.

De Nota besluit met eenige mededeelingen omtrent den stand der kas (met welke uitdrukking het liquide bezit en de liquide schuld wordt bedoeld) en de crisisuitgaven en haar dekking.

De liquide schuld (schatkistpapier, zilverbons, rentegevend tegoed P. C. G. dienst, renteloos voorschot Ned. Bank, Creditsaldo graanbedrijf) bedroeg op 5 September 1921 rond f 726.721.500, waartegenover een bedrag van rond f 454.415.500 stond aan liquide vorderingen (voorschotten aan Koloniën, Regeeringscommissarissen, Rijksgraaninzameling, credieten en voorschotten aan vreemde mogendheden) zoodat het liquide passief bijna f 272.306.000 bedroeg. Hiertegenover staat de aanspraak van den Staat op het winstsaldo van de N.U.M., dat omgev. f 45.000.000 zal bedragen.

Tot bestrijding van crisisuitgaven, welke eventueel nog noodig zouden blijken is een bedrag van ruim f 112.130.000 beschikbaar als overschot van crisisontvangsten over crisisuitgaven.

Het mag als vaststaande worden aangenomen, dat de te verwachten crisisuitgaven dit bedrag in geen geval zullen overschrijden.

LONDENSCHER CORRESPONDENTIE.

Praeadviezen voor de vergadering der British Association over een Internationale Circulatiebank en over deflatie; aandrang tot verdere inflatie; het werkloosheidsvraagstuk; rapporten van het Comité over de importation of Canadian Store Cattle en het Comité over Indian Railways; de commissie van onderzoek in verband met de toepassing der Key Industries Act; de Grand Trunk kwestie; de agitatie tegen de Trade Boards.

Onze Londensche correspondent schrijft ons d.d. 17 Sept. 1921:

The Economic Section of the British Association has this week concentrated its attention upon currency matters. They have had to consider the proposal of Mr. A. H. Gibson tending

to the establishment of an International Note Issuing Bank, the paper of Prof. Nicholson of Edinburgh on Deflation, and of Prof. Cannan on the Quantity Theory. As I have not yet had an opportunity of reading this last paper, I propose to defer its consideration, for the somewhat meagre reports in the Press have clearly not done it justice.

Mr. Gibson, who is responsible for the able report upon British finance, 1913—21, which has just been published, and which sums up the Reports to the British Association for the war years; and who enjoys in addition the advantage of being a practical banker, urges that the gold standard reveals so many faults that it is desirable to seize this opportunity, when in any case the gold standard is not working, to replace it by some other device. His proposed international bank would issue notes, which are to be legal tender in and between the various associated nations; and which are to replace gold as the backing of the domestic currencies. The notes are to be issued against the payment of a price which will vary with an index number, so that the rate of interest will rise with the index number, and fall when it falls. The rate is to vary, however, with the credit standing of the various countries to which the notes are to be turned over, this suggestion being introduced in order to facilitate the grant of these notes to impoverished countries, which can use them to buy in the rest of the world. The International Bank is to take on deposit from „any bank, firm or individual any of its own notes, and be entitled to receive interest thereon at the ruling rate chargeable to the larger States for any liability on account of outstanding notes. Such interest shall be payable in the currency of the notes deposited”. For a period of years gold at the pre-war rate of £3/17/10½ per. oz. standard could be exchanged for these notes. After a given period of time, the Bank might buy up the gold mines of the world.

This is in outline the scheme, which, as will be seen, differs but little from other proposals which have previously been made. It would be hardly worth while setting out these plans in detail were it not for the fact that Mr. Gibson's standing as a practical banker has given the scheme a good deal of propaganda value. How Mr. Gibson proposes to adjust the value of the notes to the actual interparity values of pounds, francs, liras, and the rest he wisely leaves unanswered. Like all other currency cranks, he is not content with stabilising the value of money, but must need mix up his scheme with „credit-advances” to impoverished countries. What is to happen if a country chooses to inflate is not stated. There is fortunately little chance of the scheme ever being realised.

The paper of Prof. Nicholson is a demand for deflation, which deals very roughly with certain popular objections to deflation. The crisis is not due to deflation, because there has been no deflation. The idea that the size of the National Debts of the world constitutes an objection is dismissed with the statement that the interest charge of the National Debt is only one feature of expenditure, and that deflation would allow the rest of the expenditure to be cut down. In any case to go on inflating on this ground is only to practice veiled repudiation. Interest rates can be reduced, and will be reduced quickly enough, if the world settles down. A straightforward, honest, if not brilliant paper.

From all one hears, the demand for further inflation is gaining ground. The exchange situation this week has given the enemy cause for rejoicing. Since it is clear that the currencies of Central Europe are getting from bad to worse, we should follow their example, and try by inflation to bring the mark up to 200 to sterling, at which level the competitive advantage of Germany is wiped out. To do the financial press due credit, it is fighting hard against these ideas, but there is no doubt that they are extremely popular. It is disturbing that they

should be very popular just now in Manchester. Cotton interests see no chance of getting in the £80—90 millions owed them by India unless the exchange improves, and they regard the further fall of sterling in terms of dollars as a very minor trouble. Why should they worry, asked the Manchester man with whom I discussed this yesterday, when they are carrying a year's crop at least in the shape of unsold and unsaleable cloth.

The fact is that in the North undiluted pessimism prevails at the trade situation. The only effect of the rise of cotton prices has been to make all new business impossible. To hedge, spinners have raised prices to impossible levels, in view of the state of the market, and in the wool area the same state of affairs appears to result from the firmness at auctions. The steel trade hopes that the German manufacturers are so glutted with orders, that they will get the trade in spite of coal prices. In the home trade, the resentment against the retailers is very strong: and gradually retail prices are coming down; bread prices, for instance, are falling.

On the unemployment problem, the country is being presented with two pictures. Trade is improving, and there is no need for undue worry. That is the first cry. The second is that of the unemployed themselves, and here one has to report the significant fact that these vast armies of men are being organised nationally, and that the men are getting steadily more out of hand. As usual, one gets the attempt to make spectacular scenes; in spite of the Premier's illness, certain Labour Mayors are about to make a journey North, in order to confer personally with him. The Cabinet Committee has got to work, and has succeeded in quarrelling already. The Ministry of Labour wanted a national scheme, the money to be provided by the Treasury. The Ministry of Health, backed by the Treasury, wants the local authorities to raise their own funds under a Treasury guarantee, and is prepared to sanction loans for this purpose, even though it is proposed to spend the proceeds on less urgently needed works, provided that the work entails an unusually large amount of manual labour. The local authorities resent this scheme; for the districts in which unemployment is worst, are of course the areas like Poplar, where the finances are in a hopeless muddle already. In their complaints, it is clear, the local authorities are for once perfectly justified: the unemployment problem is a national one, and nothing could be more absurd than to force a district to raise funds at onerous rates merely because it contains an unusually large number of workless inhabitants, whose unemployment is due to causes of a world-character.

Two important commissions have reported this week. The Committee on the Importation of Canadian Store Cattle has come to the conclusion that this importation should be allowed. At a bye-election some time ago, this question played a very important part, for the allegation that the price of meat would fall by at least sixpence a pound lost the election to the Government. In addition, this question affects the attitude of the Beaverbrook press to the Government, and in these days of press-rule, this is a point which cannot be overlooked, Lord Beaverbrook, as a loyal Canadian, leading a press campaign against the Government on this very subject. The idea that the price of meat will be reduced by anything like this amount is of course ridiculised by the Commission, and so is the fear of the breeding interests in this country, though the Commission admits that it may affect the position of Irish cattle breeders, and that of certain Scottish small farmers. It is probable that the prohibition of Canadian Cattle, which has lasted since 1892, will shortly be removed, for on the main question the Commission is agreed that the accusations against these cattle are wholly unjustified, and, quite apart

from this, the Canadian Government is prepared to take further steps to prevent the exportation of cattle which might be regarded as dangerous.

The Commission which reported on Indian Railways has not succeeded in arriving at unanimous conclusions on the subject of the nationalisation of those railways which are at present in the hands of guaranteed railway companies. But the Commission is agreed that the present system, by which these railways are administered by companies domiciled in the United Kingdom, cannot go on. The proposal is that the administration should be transferred to new companies to be domiciled in India. The present position of the Indian Railway administration is also adversely criticised. The railways should be placed in the hands of a separate Minister of Communications, who should be at the head of an almost autonomous Railway Administration. The position as to rolling stock and third class passengers is described as very unsatisfactory, and must be altered. There is to be representation of consuming interests, and there should be a new Railway Tribunal, to deal with rates. On the question of the financing of the railways, the Commission desires to see more reliance placed on the Indian investment market.

The first of October, upon which the Key Industries Act is to come into operation, is drawing near. As herald of the new era of peace and plenty which the Act will inaugurate, we have an announcement of the new Panel Members which will investigate complaints. Several economists have seats on the panel, viz.: Sir William Ashley, Sir E. C. K. Genner, Dr. J. H. Clapham, and Professor Mac Gregor. Only the first, so far as I am aware, is a professed protectionist, but none of them have any very intimate acquaintance with the type of problem likely to be discussed.

The Grand Trunk excitement has not yet died down, and the reaction on Canadian borrowing over here is likely to be serious. The only defence I have so far seen is that it is absurd to expect that governments should have to pay for watered stock, over the amount of which they can have no control. Whether this meets the actual situation of the Grand Trunk is another matter: it is fairly easy to make out a case for the Grand Trunk, which was not allowed to raise its fares and rates. In any case, the Government did not take this attitude in the case of the Canadian Northern, which was in much the same position. There is a feeling in the City that political prejudice has much to do with the treatment of the Grand Trunk.

The agitation against the Trade Boards has received a strong encouragement from the action of the Portsmouth magistrates. The drapers of the town refuse to pay the rates fixed by the Board, or to display the rates so fixed in their premises. It appears that the employees have petitioned the Ministry of Labour to leave them alone, and say that they are „satisfied” with their present wages. The Magistrates imposed a nominal fine, and criticised the Ministry of Labour. As a matter of fact, the Ministry is bound to obey the law, and the whole action of the local Bench is legally indefensible. But it shows that employers are not likely to meet with too much opposition. It is announced that a Committee of Investigation is to be appointed, and the Labour Movement is much agitated over the whole business. In the case just mentioned, the wages paid were 8½ pence per hour, not a very magnificent wage under present circumstances.

AANTEKENING.

The Hague Rules 1921. — Hieronder volgt de Engelsche tekst van de door het onlangs gehouden congres der International Law Association opgestelde regels, waarin de aansprakelijkheid van vervoerders

en reeders wordt omschreven en van welke regels men de internationale aanvaarding zal trachten te verkrijgen. Op het congres zal in deze kolommen nog nader worden teruggekomen.

Article I. — Definitions.

- (a) „Carrier” includes the owner or the charterer who enters into a contract of carriage with a shipper.
- (b) „Contract of carriage” means a bill of lading or any similar document of title in so far as such document relates to the carriage of goods by sea.
- (c) „Goods” includes goods, wares, merchandise, and articles of every kind whatsoever except live animals and cargo carried on deck.
- (d) „Ship” includes any vessel used for the carriage of goods by sea.
- (e) „Carriage of goods” covers the period from the time when the goods are received on the ship's tackle to the time when they are unloaded from the ship's tackle.

Article II. — Risks.

Subject to the provisions of Article V., under every contract of carriage of goods by sea the carrier, in regard to the handling, loading, stowage, carriage, custody, care, and unloading of such goods, shall be subject to the responsibilities and liabilities and entitled to the rights and immunities hereinafter set forth.

Article III. — Responsibilities and Liabilities.

1. The carrier shall be bound before and at the beginning of the voyage to exercise due diligence to

- (a) make the ship seaworthy;
- (b) properly man, equip, and supply the ship;
- (c) make the holds, refrigerating and cool chambers, and all other parts of the ship in which goods are carried, fit and safe for their reception, carriage, and preservation.

2. The carrier shall be bound to provide for the proper and careful handling, loading, stowage, carriage, custody, care, and unloading of the goods carried.

3. After receiving the goods into his charge the carrier, or the master or agent of the carrier, shall, on the demand of the shipper, issue a bill of lading showing, amongst other things,

- (a) the leading marks necessary for identification of the goods as the same are furnished in writing by the shipper before the loading starts, provided such marks are stamped or otherwise shown clearly upon the goods if uncovered, or on the cases or coverings in which such goods are contained, in such a manner as will remain legible until the end of the voyage;
- (b) the number of packages or pieces, or the quantity or weight, as the case may be, as furnished in writing by the shipper before the loading starts;
- (c) the apparent order and condition of the goods.

Provided that no carrier, master or agent of the carrier, shall be bound to issue a bill of lading showing description, marks, number, quantity, or weight which he has reasonable ground for suspecting do not accurately represent the goods actually received.

4. Such a bill of lading issued in respect of goods other than goods carried in bulk and whole cargoes of timber shall be *prima facie* evidence of the receipt by the carrier of the goods as therein described in accordance with section 3 (a), (b), and (c). Upon any claim against the carrier in the case of goods carried in bulk or whole cargoes of timber, the claimant shall be bound, notwithstanding the bill of lading, to prove the number, quantity, or weight actually delivered to the carrier.

5. The shipper shall be deemed to have guaranteed to the carrier the accuracy of the description, marks, number, quantity, and weight as furnished by him, and the shipper shall indemnify the carrier against all loss, damages, and expenses arising or resulting from inaccuracies in such particulars.

6. Unless written notice of a claim for loss or damage and the general nature of such claim be given in writing to the carrier or his agent at the port of discharge before the removal of the goods, such removal shall be *prima facie* evidence of the delivery by the carrier of the goods as described in the bill of lading, and in any event the carrier and the ship shall be discharged from all liability in respect of loss or damage unless suit is brought within 12 months after the delivery of the goods.

7. After the goods are loaded, the bill of lading to be issued by the carrier, master or agent of the carrier, to the shipper shall, if the shipper so demands, be a „shipped” bill of lading, provided that no „received for

shipment" bill of lading or other document of title shall have been previously issued in respect of the goods.

In exchange for, and upon surrender of, a „received for shipment" bill of lading, the shipper shall be entitled, when the goods have been loaded, to receive a „shipped" bill of lading.

A „received for shipment" bill of lading which has subsequently been noted by the carrier, master, or agent with the name or names of the ship or ships upon which the goods have been shipped and the date or dates of shipment, shall, for the purpose of these rules, be deemed to constitute a „shipped" bill of lading.

8. Any clause, covenant, or agreement in a contract of carriage relieving the carrier or the ship from liability for loss or damage to or in connexion with goods arising from negligence, fault, or failure in the duties and obligations provided in this article or lessening such liability otherwise than as provided in these rules shall be null and void of no effect.

Article IV. — Rights and Immunities.

1. Neither the carrier nor the ship shall be liable for loss or damage arising or resulting from unseaworthiness unless caused by want of due diligence on the part of the carrier to make the ship seaworthy and to secure that the ship is properly manned, equipped, and supplied.

2. Neither the carrier nor the ship shall be responsible for loss or damage arising or resulting from

(a) act, neglect, or default of the master, mariner, pilot, or the servants of the carrier in the navigation or in the management of the ship;

(b) fire;

(c) perils, dangers, and accidents of the sea or other navigable waters;

(d) act of God;

(e) act of war;

(f) act of public enemies;

(g) arrest or restraint of princes, rulers, or people, or seizure under legal process;

(h) quarantine restrictions;

(i) act or omission of the shipper or owner of the goods, his agent or representative;

(j) strikes or lockouts or stoppage or restraint of labour from whatever cause, whether partial or general;

(k) riots and civil commotions;

(l) saving or attempting to save life or property at sea;

(m) inherent defect, quality, or vice of the goods;

(n) insufficiency of packing;

(o) insufficiency or inadequacy of marks;

(p) latent defects not discoverable by due diligence;

(q) any other cause arising without the actual fault or privity of the carrier, or without the fault or neglect of the agents, servants, or employees of the carrier.

3. Any deviation in saving or attempting to save life or property at sea or any deviation authorized by the contract of carriage shall not be deemed to be an infringement or breach of these rules or of the contract of carriage, and the carrier shall not be liable for any loss or damage resulting therefrom.

4. Neither the carrier nor the ship shall be responsible in any event for loss or damage to or in connexion with goods in an amount beyond £100 per package or unit or the equivalent of that sum in other currency, unless the nature and value of such goods have been declared by the shipper before the goods are shipped and have been inserted in the bill of lading.

By agreement between the carrier, master or agent of the carrier, and the shipper another maximum amount than mentioned in this paragraph may be fixed, provided that such maximum shall not be less than the figures above named.

The declaration by the shipper as to the nature and value of any goods declared shall be *prima facie* evidence, but shall not be binding or conclusive on the carrier.

5. Neither the carrier nor the ship shall be responsible in any event for loss or damage to or in connexion with goods if the nature or value thereof has been wilfully misstated by the shipper.

6. Goods of an inflammable or explosive nature or of a dangerous nature, unless the nature and character thereof have been declared in writing by the shipper to the carrier before shipment and the carrier, master or agent of the carrier, has consented to their shipment, may at any time before delivery be destroyed or rendered innocuous by the carrier without compensation to the shipper, and the shipper of such goods shall be liable for all damages and expenses directly or indirectly arising

out of or resulting from such shipment. If any such goods shipped with such consent shall become a danger to the ship or cargo they may in like manner be destroyed or rendered innocuous by the shipper.

7. A carrier shall be at liberty to surrender in whole or in part all or any of his rights and immunities under this article, provided such surrender shall be embodied in the bill of lading issued to the shipper.

Article V. — Special Conditions.

Notwithstanding the provisions of the preceding articles a carrier, and a shipper shall in regard to any particular goods be at liberty to enter into any agreement in any terms as to the responsibility and liability of the carrier for such goods, and as to the rights and immunities of the carrier in respect of such goods, or his obligation as to seaworthiness, or the care or diligence of his servants or agents in regard to the handling, loading, stowing, custody, care, and unloading of the goods carried by sea, provided that in this case no bill of lading shall be issued and that the terms agreed shall be embodied in a receipt which shall be a non-negotiable document and shall be marked as such.

Any agreement so entered into shall have full legal effect.

Article VI. — Limitations on the Application of the Rules.

Nothing herein contained shall prevent a carrier or a shipper from entering into any agreement, stipulation, condition, reservation, or exemption as to the responsibility and liability of the carrier or the ship for the loss or damage to or in connexion with the custody and care and handling of goods prior to the loading on and subsequent to the unloading from the ship on which the goods are carried by sea.

Article VII. — Limitation of Liability.

The provisions of these rules shall not affect the rights and obligations of the carrier under the convention relating to the limitation of the liability of owners of sea-going vessels.

Rectificatie. In het door ons op pgn. 793 van ons vorig nummer afgedrukte communiqué inzake de oprichting van den Ondernemersraad voor Ned.-Indië wordt genoemd de Bond van Ambtenaren van Ned.-Indische Suikerondernemingen. Bedoeld is de Bond van Eigenaren van Ned. Indische Suikerondernemingen.

STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.

N.B. *** beteekent: Cijfers nog niet ontvangen.

GELDKOERSEN.

BANKDISCONTO'S.

Ned.	{ Disc. Wissels. 4½ 1 Juli '15	Zweeds. R.ksbk 6	6 Juli '21
Bk.	{ Bel.Binn.Eff. 5½ 19 Oct. '20	Bk. v. Noorw. . 6½	6 Juli '21
	{ Vrsch. in R.C. 6½ 19 Oct. '20	Zwits. Nat. Bk. 4	13 Aug. '21
Bk. van Engeland	5½ 22 Juli '21	Belg. Nat. Bk. 5-5½	19 Mei '21
Duitsche Rijksbk.	. 5 23 Dec. '14	Bank v. Spanje 6	4 Nov. '20
Bk. van Frankrijk	5½ 28 Juli '21	Bank v. Italië . 6	20 Mei '20
Ooster. Hong. Bk.	5 25 Juli '21	F. Res. Bk. N.Y. 5½	20 Juli '21
Nat. Bk. v. Denem.	6 5 Mei '21	Javaasche Bank 3½	1 Aug. '09

OPEN MARKT.

Data	Amsterdam		Londen	Berlijn	Parijs	N. York
	Part. disconto	Prolongatie	Part. disconto	Part. disconto	Part. discto.	Call-money
17 Sept. '21	4½-3/8	3½	4¼	4-5/8	—	4½-5 1)
12-17 „ '21	4½-3/8	3¼-4½	4½-1/4	4-5/8	—	4½-5½
5-10 „ '21	4½-1/2	3-1/2	4½-3/8	4-5/8	—	5-1/2
29A.-3S.'21	—	2¾-3¼	4½-3/4	4-5/8	—	4½-5½
13-18 S. '20	4½-1/4	3¼-4½	6¾	4-5/8	—	6-7
15-20 S. '19	3¾-¾	3½-5	3¾	4-5/8	—	3½-5½
20-24 Juli '14	3½-3/16	2¼-¾	2¼-¾	2½-1/2	2¾	5½-7½

1) Noteering van 16 September 1921.

WISSELKOERSEN.

WISSELMARKT.

Ponden waren aanvankelijk zeer vast. De koers liep op van 11,76 tot 11,85. Op de slechte berichten over Ierland trad echter weder een sterke daling in, zoodat de week ongeveer weder op het openingspeil sloot. Ook dollars waren

aanvankelijk zeer gezocht. Nadat tot 3,20% betaald was trad ook voor dezen wissel weder een reactie in. Slot ca. 3,17. Markten waren opnieuw flauwer, ca. 2,91. Na een kort herstel tot 3,04 bewoog de koers zich gedurende eenige dagen ongeveer omstreeks 2,92, waarna een krachtig herstel intrad tot 3,09. Weenen opnieuw flauwer, ca. 0,28. Fransche en Belgische francs eveneens wederom belangrijk lager en haaldelijk zeer zenuwachtig. Nadat Parijs voor 22,— en België voor 21,70 was afgedaan trad een niet onaanzienlijk herstel in. Skandinavië vast voor Stockholm en Kopenhagen en opnieuw flauw voor Christiania. Zwitserland opnieuw vaster, ca. 54,75. Spanje onveranderd. Ook Indië zonder veel beweging, eerder iets flauwer. Buenos Aires op leeningsgeruchten aanvankelijk veel vaster, ca. 99,—, maar later weder voor 95½ aangeboden.

KOERSEN IN NEDERLAND

Data	Londen ¹⁾	Parijs ²⁾	Berlijn ³⁾	Weenen ⁴⁾	Brussel ⁵⁾	New York ⁶⁾
12 Sept. 1921..	11.78	22.82½	3.—	0.29	22.47½	3.15½
13 " 1921..	11.81	22.82½	2.94	0.31	22.47½	3.16½
14 " 1921..	11.82½	22.52½	2.92	0.30	22.25	3.17½
15 " 1921..	11.80	22.20	2.90	0.27	22.10	3.19½
16 " 1921..	11.78	22.35	2.95	0.28	22.10	3.18½
17 " 1921..	11.78½	22.40	3.05	0.30	—	—
Laagste d. w. 1)	11.76	22.—	2.88	0.26	21.70	3.14
Hoogste " " 1)	11.85	22.90	3.11	0.32½	23.—	3.20½
10 Sept. 1921..	11.76½	23.47½	3.15	0.31	23.37	3.14½
3 " 1921..	11.72½	24.45	3.58½	0.37½	24.—	3.12½
Muntpariteit..	12.10½	48.—	59.26	50.41	48.—	2.48½

*) Noteering te Amsterdam. **) Noteering te Rotterdam.
1) Particuliere opgave. 2) Noteering van 2 September.
3) Idem van 9 September.

Data	Stockholm ¹⁾	Kopenhagen ²⁾	Christiantia ³⁾	Zwitserland ⁴⁾	Spanje ⁵⁾	Batavia ⁶⁾ telegrafisch
12 Sept. 1921	68.25	55.10	41.—	54.35	41.—	98½-99½
13 " 1921	68.40	56.40	41.30	55.—	41.—	98½-99½
14 " 1921	68.60	56.40	41.30	54.85	41.—	98½-99½
15 " 1921	68.35	56.40	41.20	54.90	41.45	98½-99½
16 " 1921	68.70	56.25	41.15	54.75	41.37½	98½-99½
17 " 1921	68.75	56.—	40.90	54.75	41.10	98½-99½
L'ste d. w. 1)	67.90	55.—	40.60	53.95	40.90	98½
H'ste " " 1)	68.90	56.60	41.40	55.25	41.55	99½
10 Sept. 1921	68.10	55.25	41.20	54.17½	41.—	98½-99½
3 " 1921	68.25	55.60	42.30	53.62½	41.60	99
Muntpariteit	66.67	66.67	66.67	48.—	48.—	100

*) Noteering te Amsterdam. 1) Particuliere opgave.

Termijnnoteringen der Valuta-Kas.

Ecarts tusschen termijnnotering en contanten koers.
(week van 5—9 September 1921.)

Londen.	Ult. Sept.	Ult. Oct.	Ult. Nov.
Hoogste B Koers	agio ¼ ct.	agio ¼ ct.	agio 1 ct.
Laagste B "	Pari	" ½ "	" ¾ "
Hoogste L "	agio ½ "	" 1 "	" 1½ "
Laagste L "	" ¼ "	" ½ "	" ¾ "
New-York.			
Hoogste B Koers	disagio ⅜ ct.	disagio ¼ ct.	disagio 1½ ct.
Laagste B "	" ¼ "	" ⅝ "	" ⅞ "
Hoogste L "	" ½ "	" ¾ "	" 1¼ "
Laagste L "	" ⅛ "	" ¼ "	" ⅝ "
Parijs.			
Hoogste B Koers	Pari	Pari	disagio 7½ ct.
Laagste B "	disagio 2½ ct.	disagio 5 ct.	" 2½ "
Hoogste L "	Pari	Pari	Pari
Laagste L "	disagio 2½ "	disagio 2½ "	disagio 5 "
België.			
Hoogste B Koers	agio 5 ct.	agio 5 ct.	agio 10 ct.
Laagste B "	disagio 2½ "	" 2½ "	" 5 "
Hoogste L "	" + 2½ "	" 5 "	" 10 "
Laagste L "	" "	" 2½ "	" 2½ "
Berlijn.			
Hoogste B Koers	agio 2 ct.	agio 2 ct.	agio 4 ct.
Laagste B "	Pari	"	" 3 "
Hoogste L "	agio 3 "	" 3 "	" 4 "
Laagste L "	" 2 "	" 2 "	" 2 "

KOERSEN TE NEW YORK.

Data	Cable Lond. (in \$ per £)	Zicht Parijs (in ct. p. frs.)	Zicht Berlijn (in ct. p. Mk)	Zicht Amsterd. (in ct. p. gld.)
17 Sept... 1921	3.71.87	7.11	1.—	31.53
Laagste d. week	3.69.62	6.94	0.91	31.39
Hoogste " "	3.72.50	7.21	1.—	31.72
10 Sept... 1921	3.74.—	7.44	0.99	31.72
2 " .. 1921	3.71.—	7.74	1.13	31.78
Muntpariteit	4.86.67	5.18¼	95¼	40¼½

KOERSEN VAN DE VOLGENDE PLAATSEN OP LONDEN

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	2 Sept. 1921	9 Sept. 1921	10/16 Sept. '21 Laagste Hoogste	16 Sept. 1921
Alexandrië ..	Piast. p. £	97½/32	97½/32	97½/32	97½/32
*B. Aires 1) ..	d. p. \$	44	44½/8	44	44½/16
Calcutta	Sh. p. rup.	1/47/8	1/4¾	1/4¾	1/5¼
Hongkong	id. p. \$	2/8¾	2/8¾	2/8½	2/9½
Lissabon	d. per Mil.	6¾	6¼	5½	6¾
Madrid	Peset. p. £	28.66	28.60	28.30	28.82
*Montevideo 1	d. per \$	42½	43¼	42	43½
Montreal	\$ per £	4.15½/2	4.17	4.13	4.20
*R.d. Janeiro. d. per Mil.	8½/32	—	8¼	8¾	8¼
Rome	Lires p. £	82.37	85.75	86.00	88.75
Shanghai	Sh. p. tael	3/7¾	3/8¾	3/8	3/11
Singapore ...	id. p. \$	2/3¾/32	2/3¾/32	2/3¾	2/3¾/16
*Valparaiso..	peso p. £	38.70	38.60	35.80	37.40
Yokohama ..	Sh. p. yen	2/7¼/16	2/7¼	2/7	2/7¾

*Koersen der vooraangaande dagen. 1) Telegrafisch transfert.
2) Noteering van 25 Augustus.

NOTEERING VAN ZILVER

Noteering te Londen te New York

17 Sept. 1921	39½	65
10 " 1921	39	64¼
3 " 1921	38½	63 1)
27 Aug. 1921	38	62
18 Sept. 1920	59½	93¾
20 Sept. 1919	62	114½
20 Juli 1914	24½/16	54½

1) Noteering van 2 Sept. 1921.

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 19 September 1921

Activa.

Binnel. Wis- H.-bk. f 150.904.224,98	
sels, Prom., B.-bk. " 30.863.224,84½	
enz. in disc. Ag.sch. " 62.065.669,19½	f 243.833.109,02

Papier o. h. Buitenl. in disconto	—
Idem eigen portef. f 45.841.202,—	
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel. " " 45.841.202,—	

Beleeningen (H.-bk. f 34.919.724,87	
incl. vrsch. B.-bk. " 14.563.048,62	
in rek.-crt. Ag.sch. " 80.012.460,72½	
op onderp. f 129.495.234,21½	

Op Effecten	f 123.669.934,21½
Op Goederen en Spec. " 5.825.300,—	
	129.495.234,21½

Voorschotten a. h. Rijk	12.764.495,88½
-------------------------------	----------------

Munt en Muntmateriaal	
Munt, Goud	f 56.237.620,—
Muntmat., Goud ..	549.730.929,59
	f 605.968.549,59
Munt, Zilver, enz. " 10.267.168,62	
Muntmat., Zilver ..	—
	616.235.718,21

Effecten	
Bel.v. h. Res.fonds. f 5.315.094,75	
id. van ⅓ v. h. kapit. " 3.954.306,87½	
	9.269.401,62½
Geb. en Meub. der Bank	3.747.500,—
Diverse rekeningen	15.088.495,77½
	f 1.076.275.166,73

Passiva.

Kapitaal	f 20.000.000,—
Reservefond. " 5.386.728,62½	
Bankbiljetten in omloop	999.361.000,—
Bankassigatiën in omloop	3.346.913,97½
Rek.-Cour. } Het Rijk f —	
saldo's: } Anderen " 36.305.075,52½	
	36.305.075,52½
Diverse rekeningen	11.875.438,60½
	f 1.076.275.166,73

NED. BANK 19 September 1921 (vervolg).
 Beschikbaar metaalsaldo..... f 407.692.494,22
 Op de basis van $\frac{2}{5}$ metaaldekking .... „ 199.889.894,32
 Minder bedragen aan bankbiljetten in omloop
 dan waartoe de Bank gerechtigd is. „ 2.038.462.470,—

Verschillen met den vorigen weekstaat:
 Meer Minder
 Disconto's 4.948.689,73
 Buitenlandsche wissels.. 1.342.470,—
 Beleeningen ..... 1.634.909,54 $\frac{1}{2}$
 Goud ..... —
 Zilver 98.804,57
 Bankbiljetten..... 108.836.165,—
 Part. Rek.-Crt. saldo's.. 3.017.244,60 $\frac{1}{2}$

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opschbare schulden
19 Sept. 1921.....	605.969	10.267	999.361	39.652
12 „ 1921.....	605.969	10.168	1.008.197	40.730
5 „ 1921.....	605.969	10.283	1.021.031	47.375
29 Aug. 1921.....	605.969	10.666	1.004.129	50.770
22 „ 1921.....	605.969	10.681	993.146	53.758
20 Sept. 1920.....	636.348	17.382	1.028.027	72.124
20 Sept. 1919.....	631.690	4.905	989.658	78.479
25 Juli 1914.....	162.114	8.228	310.437	6.198

Data	Totaal bedrag, disconto's	Hieraan Schatkist-promessen rechtstreeks	Beleeningen	Beschikbaar Metaal-saldo	Dek-kings-percentage
19 Sept. 1921	243.833	76.000	129.495	407.692	59
12 „ 1921	248.782	82.000	131.180	405.611	58
5 „ 1921	242.692	72.000	157.286	401.830	57
29 Aug. 1921	223.675	69.700	158.778	404.814	59
22 „ 1921	223.122	70.700	152.855	406.528	59
20 Sept. 1920	93.677	—	314.962	432.904	59
20 Sept. 1919	130.927	65.000	211.468	422.222	60
25 Juli 1914	67.947	14.300	61.686	43.521 ¹⁾	75

¹⁾ Op de basis van $\frac{2}{5}$ metaaldekking.

Uit de bekendmaking van den Minister van Financiën blijkt, dat uitstonden op:

	12 September 1921	19 September 1921
Aan schatkistpromessen..	f 432.480.000,—	f 436.080.000,—
waarvan rechtstreeks bij de Ned. Bank geplaatst	„ 82.000.000,—	„ 76.000.000,—
Aan schatkistbiljetten ..	„ 226.582.000,—	„ 233.463.000,—
Aan zilverbons	„ 39.671.424,—	„ 40.032.734,—

JAVASCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens. De samengetrokken cijfers der laatste weken zijn telegraphisch ontvangen.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opschbare schulden
3 Sept. 1921.....	227.750		301.500	154.500
27 Aug. 1921.....	227.500		303.500	157.500
20 „ 1921.....	227.250		304.000	147.000
6 Aug. 1921.....	207.930	19.363	305.628	140.470
30 Juli 1921.....	208.021	18.819	300.395	140.015
23 „ 1921.....	208.188	18.449	302.656	128.184
16 „ 1921.....	213.158	18.028	308.581	117.123
4 Sept. 1920.....	212.379	6.762	354.710	209.150
6 Sept. 1919.....	155.149	3.072	281.703	101.298
25 Juli 1914.....	22.057	31.907	110.172	12.634

Data	Dis-conto's	Wissels, buiten N.-Ind. betaalbaar	Beleeningen	Dloerse reke-ningen ¹⁾	Beschik-baar metaal-saldo	Dek-kings-percentage
3 Spt. 1921		221.500		***	136.550	50
27 Aug. 1921		211.000		***	135.300	49
20 „ 1921		207.000		***	137.050	50
6 Aug. 1921	37.257	25.081	98.581	32.885	138.541	50
30 Juli 1921	35.768	23.318	104.443	31.808	139.213	51
23 „ 1921	35.343	22.337	105.054	26.284	140.905	52
16 „ 1921	35.590	21.557	101.726	22.744	146.483	54
4 Spt. 1920	29.268	26.794	156.578	20.767	106.490	39
6 Spt. 1919	12.467	18.349	186.993	14.776	81.780	41
25 Juli 1914	7.259	6.395	47.934	2.228	4.842 ²⁾	44

¹⁾ Sluitpost der activa. ²⁾ Op de basis van $\frac{2}{5}$ metaaldekking.

DE SURINAAMSCH E BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opschbare schulden	Disconto's	Dio. reke-ningen ¹⁾
25 Juni 1921 ..	1.113	1.889	1.430	2.074	237
18 „ 1921 ..	1.112	1.990	872	2.076	299
11 „ 1921 ..	1.112	2.057	872	2.069	291
4 „ 1921 ..	1.125	2.159	927	2.074	262
23 April 1921 ..	1.129	2.126	928	2.081	392
16 „ 1921 ..	1.127	2.235	885	2.059	399
26 Juni 1920 ..	1.072	1.900	1.111	1.666	356
5 Juli 1919 ..	933	1.565	953	1.516	405
25 Juli 1914 ..	645	1.100	560	735	396

¹⁾ Sluitpost der activa.

BUITENLANDSCHE BANKSTATEN.

BANK VAN ENGELAND.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Currency Notes, in duizenden pond sterling.

Data	Metaal	Circulatie	Currency Notes.		
			Bedrag	Goudd.	Gov. Sec.
14 Sept. 1921	128.411	125.208	318.036	28.500	281.265
7 „ 1921	128.410	126.433	319.169	28.500	282.559
31 Aug. 1921	128.409	126.890	319.254	28.500	282.782
24 „ 1921	128.403	125.965	320.362	28.500	283.888
17 „ 1921	128.407	126.235	323.241	28.500	287.071
10 „ 1921	128.381	127.564	327.133	28.500	290.827
15 Sept. 1920	123.093	125.165	354.416	28.500	323.975
17 Sept. 1919	88.243	80.902	330.627	28.500	313.585
22 Juli 1914	40.164	29.317	—	—	—

Data	Gov. Sec.	Other Sec.	Public Depos.	Other Depos.	Re-serve	Dek-kings-perc. ¹⁾
14 Sept. '21	61.242	99.810	15.053	129.548	21.653	14,97
7 „ '21	74.047	79.827	15.479	140.730	20.428	13,08
31 Aug. '21	55.102	79.800	17.801	122.976	19.970	14,60
24 „ '21	52.415	78.659	17.706	116.186	20.888	15,55
17 „ '21	57.740	79.525	17.285	122.547	20.622	14,75
10 „ '21	50.115	81.107	18.259	114.197	19.266	14,55
15 Sept. '20	56.103	83.391	15.202	122.575	16.379	11,90
17 Sept. '19	19.523	84.722	20.128	91.822	25.791	23,03
22 Juli '14	11.005	33.633	13.735	42.185	29.297	52 $\frac{1}{8}$

¹⁾ Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

DUITSCH E RIJKSBANK.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Darlehens-kassenscheine, in duizenden Mark.

Data	Metaal	Daarvan Goud	Kassen-scheine	Circu-latie	Dek-kings-perc. ¹⁾
7 Sept. '21	1.040.430	1.023.708	3.119.006	80.727.526	5
31 Aug. '21	1.040.566	1.023.708	3.044.888	80.072.721	5
23 „ '21	1.108.107	1.091.543	3.644.332	77.190.575	6
15 „ '21	1.106.173	1.091.551	3.452.186	77.396.140	6
4 „ '21	1.106.010	1.091.554	3.900.631	77.654.680	7
28 Juli '21	1.105.815	1.091.557	5.397.594	77.890.858	9
8 Sept. '20	1.098.675	1.091.668	18.686.476	58.401.203	34
6 Sept. '19	1.121.771	1.103.252	8.265.350	29.094.436	32
23 Juli '14	1.691.398	1.356.857	65.479	1.890.895	93

¹⁾ Dekking der circulatie door metaal en Kassenscheine.

Data	Wissels	Rek. Cit.	Darlehenskassenscheine	
			Totaal uitgegeven	In kas bij de Reichsbank
7 Sept. 1921	963.069	9.517.809	10.947.600	3.034.700
31 Aug. 1921	1.002.497	13.649.599	10.915.600	2.968.600
23 „ 1921	1.031.609	9.689.476	11.536.400	3.558.900
15 „ 1921	1.003.939	12.884.299	11.613.300	3.373.800
4 „ 1921	1.096.443	9.311.940	12.223.000	3.825.400
28 Juli 1921	1.135.529	15.824.156	13.802.200	5.323.700
8 Sept. 1920	46.379.155	15.771.766	32.028.200	18.604.600
6 Sept. 1919	31.246.515	10.885.265	20.289.000	8.513.300
23 Juli 1914	750.892	943.964	—	—

BANK VAN FRANKRIJK.
 Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Goud	Waarvan in het Buitenland	Zilver	Te goed in het Buitenland	Buit.gew. voorsch. ald. Staat.
15 Spt. '21	5.522.751	1.948.367	277.101	626.782	24.900.000
8 " '21	5.522.592	1.948.367	276.832	627.043	25.100.000
1 " '21	5.522.383	1.948.367	276.831	627.337	25.300.000
25 Aug. '21	5.522.132	1.948.367	276.752	626.563	24.900.000
16 Spt. '20	5.520.567	1.978.278	255.005	634.156	26.600.000
18 Spt. '19	5.573.301	1.978.278	293.907	795.982	24.000.000
23 Juli '14	4.104.390	—	639.620	—	—

Data als boven.	Wissels	Uitgestelde Wissels	Beleening	Bankbiljetten	Rek. Crt. Particulieren	Rek. Crt. Staat
	2.402.916	69.813	2.200.945	37.127.909	2.437.333	41.637
	2.330.829	70.726	2.211.797	37.253.980	2.448.487	38.317
	2.524.996	71.326	2.151.807	37.024.735	2.795.463	40.733
	2.458.114	71.602	2.153.752	36.783.000	2.687.141	61.822
	1.859.724	484.104	1.991.282	38.665.735	3.026.086	34.842
	940.029	699.421	1.261.195	35.655.028	2.742.654	87.722
	1.541.080	—	769.400	5.911.910	942.570	400.590

BANQUE NATIONALE DE BELGIQUE.
 Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Metaal incl. buitl. saldt	Beleen. van buitl. vorder.	Beleen. van prom. d. provinc.	Binn. wissels en beleen.	Circulatie	Rek. Crt. partic.
15 Spt. '21	324.492	84.653	480.000	674.940	6.182.521	507.744
8 " '21	323.827	84.653	480.000	768.621	6.206.740	526.042
1 " '21	322.146	84.653	480.000	798.732	6.216.234	437.776
25 Aug. '21	322.823	84.653	480.000	771.012	6.152.046	578.982
16 Spt. '20	358.158	84.653	480.000	671.552	5.645.721	1.369.358

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.
FEDERAL RESERVE BANKS.
 Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Goudvoorraad			Zilver etc.	F.R. Notes in circulatie
	Totaal bedrag	Dekking F. R. Notes	In het buitl.		
24 Aug. '21	2.619.078	1.766.925	—	147.078	2.485.914
17 " '21	2.600.295	1.774.105	—	145.173	2.503.642
10 " '21	2.575.901	1.744.140	—	144.947	2.520.744
3 " '21	2.552.813	1.714.211	—	151.030	2.536.673
27 Aug. '20	1.971.825	1.300.959	111.455	156.002	3.203.637
29 Aug. '19	2.066.788	1.258.917	—	69.188	2.580.629

Data	Wissels	Totaal Deposito's	Gestort Kapitaal	Algem. Dekkingsperc. 1)	Percent. Gouddekking circul. 2)
24 Aug. '21	1.530.560	1.673.631	103.030	66,5	87,7
17 " '21	1.554.027	1.671.249	102.896	65,8	86,3
10 " '21	1.571.637	1.662.472	102.600	65,0	84,9
3 " '21	1.647.579	1.705.066	102.372	63,7	83,1
27 Aug. '20	2.989.092	2.447.756	97.055	43,2	47,7
29 Aug. '19	2.178.272	2.446.310	84.926	48,3	49,1

1) Verhouding tusschen: den totalen goudvoorraad, zilver etc., en de opeisbare schulden: F. R. Notes en netto deposito's. 2) Na aftrek van 35 pCt. der totale dekkingsmiddelen als dekking voor de netto deposito's.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Aantal banken	Totaal uitgezette gelden en beleggingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal deposito's	Waarvan time deposits
17 Aug. '21	812	11.541.212	1.215.663	13.080.175	2.899.713
10 " '21	813	11.593.349	1.199.941	13.175.405	2.898.858
3 " '21	813	11.672.582	1.218.537	13.202.236	2.897.136
27 Juli '21	814	11.661.814	1.237.555	13.002.814	2.905.293
20 Aug. '20	818	16.882.540	1.362.501	14.125.024	2.723.828
22 Aug. '19	773	14.957.118	1.286.143	13.262.644	1.897.928

Aan het eind van ieder kwartaal wordt een overzicht gegeven van enkele niet wekelijks opgenomen bankstaten.

EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 19 September 1921.

Hoewel de stormachtige aandrang aan de beurs te Berlijn nog steeds geen einde heeft genomen, is de opgaande beweging gedurende de achter ons liggende week toch niet in hetzelfde tempo voortgezet. Integendeel is er een zekere matheid te bespreuren geweest, een restrictie in den lust tot opname bij het publiek, die een zekere matheid te voorschijn heeft geroepen. Een lichte reactie is het gevolg geweest en hoewel zeer vele fondsen een nieuw hoogterecord konden bereiken, is de stijging hier niet in overeenstemming geweest met de hernieuwde opleving van de deviezen-markt.

Blijkbaar hebben ingewijde kringen de verbetering van den markenkoers in het buitenland, met name te New York, voorzien en zijn zij, in het vooruitzicht hiervan, iets terughoudender geworden. Hierbij kwam de omstandigheid, dat de beurs slechts op een enkelen dag geopend was, zoodat het risico van engagementen groter was geworden. Ook in de komende weken zal de beurs te Berlijn niet regelmatig functioneeren; voorloopig is de markt slechts geopend op Maandag, Dinsdag en Vrijdag. Het beursbestuur heeft dus zijn heil gezocht in een beperking van den handel en niet in een nadere regeling, zooals veelal werd gehoopt. Wel echter is er thans een kans, dat de deviezen-markt in andere baten zal worden geleid. Allerwegen gaan er stemmen op tot wederinvoering van een deviezen-centrale, waardoor de particuliere handel en vooral het particuliere „hamsteren” van vreemde betaalmiddelen tegengegaan zou kunnen worden. Want op de lichte reactie van de buitenlandsche deviezen is opnieuw een verbetering gevolgd, die, naar men gelooft, hoofdzakelijk is veroorzaakt door aankopen van industrielen en van speculanten, zooals overigens reeds bij herhaling hier ter plaatse is geconstateerd. Aan een stabilisatie van den wisselkoers kan men nog niet denken, zoolang de fluctuaties zoo heftig blijven; men tracht deze nu zooveel mogelijk te beheerschen door op een regeling van regeeringswege aan te dringen.

Ook te Londen is de markt in de afgelopen week weifelend geweest, hoofdzakelijk wel ten gevolge van het stokken der beraadslagingen omtrent de Iersche kwestie. Want de economische toestanden zijn, in vergelijking met korten tijd geleden, aanmerkelijk verbeterd. Het aantal werklozen is afgenomen en bedraagt thans, volgens officieele opgaven, nog slechts 1½ miljoen voor het geheele Vereenigd Koninkrijk. Ook de handelsbalans toont een aanmerkelijke verbetering aan. Daarbij is de geldmarkt veel ruimer geworden, doordat groote partijen van de opgestapelde voorraden zijn gerealiseerd en de in verband hiermede verstrekte credieten gerealiseerd konden worden. Deze omstandigheden waren het dan ook, die de markt langen tijd tot steun zijn geweest; plotseling echter heeft het antwoord van den president der Iersche Republiek de zich gunstig ontwikkelende verhoudingen weder verstoord. Bepaald ongemeeerd is de markt weliswaar niet geworden, doch het publiek toont ook geen lust nieuwe engagementen aan te gaan. Het best komt dit wel tot uiting in de houding van aandelen Royal Dutch, die, ondanks de opgewekte tendens te New York, te Londen niet tot den pariteits-koers geplaatst konden worden.

Te Parijs heeft feitelijk dezelfde stemming geheerscht. Ook hier zijn de economische omstandigheden veel beter geworden. Door de protectionistische Regeeringspolitiek is de invoer gedurende het jaar 1921 sterk verminderd; dienvolge is de handelsbalans thans actief geworden. Een vergelijking van het eerste semester 1921 met de overeenkomstige periode van 1920 toont een differentie ten gunste van den uitvoer van circa 14 milliard Francs aan. Zonder eening twijfel heeft deze gang van zaken de opgaande beweging van den Franschen Franc veroorzaakt. Doch ook hier zijn weer tegen-tendenzen aan het licht getreden. Eén der voornaamste was wel de blijkbaar bestaande oneenigheid tusschen Frankrijk en Engeland betreffende het toepassen der sancties op Duitschland. Hoewel het er naar uitziet, dat dit conflict op minnelijke wijze kan worden geregeld, heeft het niet nagelaten een gedrukte stemming te voorschijn te roepen.

Te New York was de stemming doorgaans vast, doch zij is niet overgeslagen in een bepaald opgewekte tendens. Het publiek is nog niet met groote kooporders in de markt en de bewegingen, die af en toe op de markt te Wallstreet ontstaan zijn grootendeels toe te schrijven aan manipulaties van speculanten, die, in het gezicht van den ongetwijfeld verbeterden economischen toestand, trachten door het opbouwen van hausse-posities het publiek in dezelfde richting mede te krijgen.

	12 Sept.	15 Sept.	19 Sept.	Rijzing of daling.
5 $\frac{1}{2}$ Ned. W. Sch. 1918	92 $\frac{1}{4}$	93 $\frac{1}{16}$	92 $\frac{1}{16}$	- $\frac{3}{16}$
4 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ " " " 1916	91 $\frac{1}{16}$	90 $\frac{3}{4}$	90 $\frac{3}{4}$	- $\frac{11}{16}$
4 $\frac{1}{2}$ " " " 1916	84 $\frac{11}{16}$	85 $\frac{7}{16}$	84 $\frac{1}{4}$	- $\frac{7}{16}$
3 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ " " "	75 $\frac{1}{2}$	76	75 $\frac{3}{4}$	+ $\frac{1}{4}$
8 $\frac{1}{2}$ " " "	63	63 $\frac{1}{8}$	61 $\frac{15}{16}$	- $\frac{11}{16}$
2 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ Cert. N. W. S.	53	53 $\frac{1}{8}$	52 $\frac{1}{16}$	- $\frac{19}{16}$
5 $\frac{1}{2}$ Oost-Indië 1915	94	93 $\frac{1}{4}$	93 $\frac{7}{8}$	- $\frac{1}{8}$
6 $\frac{1}{2}$ " " " 1919	97 $\frac{13}{16}$	97 $\frac{7}{8}$	97 $\frac{7}{8}$	- $\frac{9}{16}$
4 $\frac{1}{2}$ Oosten Kronrente	2 $\frac{9}{16}$	2 $\frac{9}{16}$	2 $\frac{1}{2}$	- $\frac{1}{16}$
5 $\frac{1}{2}$ Rusland 1906	8 $\frac{1}{2}$	7 $\frac{15}{16}$	7 $\frac{1}{2}$	- 1
4 $\frac{1}{2}$ Rusl. bij Hope & Co.	8 $\frac{3}{8}$	8 $\frac{3}{8}$	8 $\frac{3}{8}$	
4 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ China Goud 1898	68 $\frac{1}{2}$	68 $\frac{1}{16}$	65 $\frac{1}{8}$	- 3 $\frac{3}{8}$
4 $\frac{1}{2}$ Japan 1899	64 $\frac{1}{4}$	64 $\frac{1}{4}$	64 $\frac{1}{4}$	
4 $\frac{1}{2}$ Argentinië Buitenl..	57 $\frac{1}{4}$	57 $\frac{1}{4}$	57 $\frac{1}{4}$	
5 $\frac{1}{2}$ Brazilië 1895	56 $\frac{1}{8}$	56 $\frac{1}{8}$	56 $\frac{1}{8}$	
7 $\frac{1}{2}$ Staatsspoor	104 $\frac{15}{16}$	105	104 $\frac{7}{8}$	- $\frac{1}{16}$
7 $\frac{1}{2}$ Amsterdam	104	103 $\frac{7}{8}$	103 $\frac{7}{8}$	- $\frac{1}{8}$

Te onzent hebben wij opnieuw een week van felle teleurstellingen achter den rug. Als gewoonlijk in de laatste tijden maakt ook hier de beleggingsmarkt weder een uitzondering, hoewel de hoogst bereikte koersen niet behouden konden blijven. De nerveuze stemming ter beurze is thans op sommige dagen zoover doorgevoerd, dat velen er zelfs de voorkeur aan geven, de beschikbare kapitalen in het geheel niet te beleggen, doch met het disponibel bedrag rustiger tijden af te wachten. Toch gaat er nog steeds een stroom van koop-orders naar de beleggings-afdelingen ter beurze, die recht evenredig is aan het verlangen tot realisatie in de aandelenmarkt.

De omstandigheden schijnen dan ook goede motieven hiervoor aan de hand te doen. Deze week is o.a. het jaarverslag van S. L. van Nierop & Co.'s Handel-Mij. verschenen en de publicatie van de weliswaar reeds lang officieus bekende cijfers heeft toch een hernieuwd druk op de geheele markt uitgeoefend, te meer, wijl deze publicatie samenging met het bericht van aftreden van niet minder dan drie directeuren der maatschappij. Het maakt ter beurze over het algemeen een zeer slechten indruk, dat de leiders van diverse ondernemingen, die gedurende de hoogconjunctuur niet schroomden een beroep te doen op de geldmarkt tot plaatsing hunner aandelen tegen veelal hooge koersen, thans, nu de omstandigheden zoo sterk veranderd zijn, hun ondernemingen aan hun lot overlaten en de aandeelhouders voor de geweldige verliezen laten opkomen. Het vertrouwen wordt op deze wijze wel zeer sterk beproefd en het behoeft waarlijk geen verwondering te wekken, dat over de gansche linie een gevoel van groote onbehagelijkheid ontstaat, dat zich uit in aanbod van de bedreigde zoowel als van de onbedreigde fondsen. Niet alleen aandelen van Nierop waren aangeboden, doch ook alle andere aandelen in handels-ondernemingen.

Ook de suikermarkt was bepaald flauw gestemd, een deels in verband met de hier gereleveerde algemeen lustelooze stemming, anderdeels als gevolg van minder opgewekte berichten van de Indische suikermarkt.

In aansluiting hieraan waren ook Indische credietinstellingen aangeboden.

Het sterkst echter werden scheepvaart-aandelen weder aangegrepen. Onder aanvoering van aandelen Koninklijke Hollandsche Lloyd ontstond een zeer sterke aanranding tot realisatie, waartegen vrijwel geen vraag kon worden gesteld. Ter beurze beweerde men, dat de Lloyd in geen geval in staat zou zijn bestelde schepen te betalen, hetgeen natuurlijk gelijk zou staan met een faillissement. Men mag natuurlijk dergelijke beurs-geruchten niet steeds voor volle waarheid aannemen, doch bij een nerveuze markt als de tegenwoordige is het publiek maar al te geneigd de zwartste mogelijkheden voor oogen te zien, vooral als die niet door de verantwoordelijke kringen worden gedemonstreerd. De Scheepvaartmarkt sluit dan ook op de laagste koersen.

	12 Sept.	15 Sept.	19 Sept.	Rijzing of daling.
Holland-Amerika-Lijn	205	188 $\frac{1}{4}$	185	- 20
" " " „gem.eig.	195	177	172	- 23
Holland-Gulf-Stoomv.-Mij.	95	95	95	
Hollandsche Stoomboot-Mij.	71	71	71	
Java-China-Japan-Lijn	131	124	126	- 5
Kon. Hollandsche Lloyd	51 $\frac{3}{4}$	52 $\frac{1}{2}$	42 $\frac{1}{4}$	- 9 $\frac{1}{2}$
Kon. Ned. Stoomv.-Mij.	108 $\frac{1}{4}$	105 $\frac{1}{4}$	105 $\frac{1}{4}$	- 3
Koninkl.-Paketaart Mij.	111 $\frac{1}{2}$	108	108	- 3 $\frac{1}{2}$
Maatschappij Zeevaart	85	85	85	
Nederl. Scheepvaart-Unie	119	113 $\frac{1}{2}$	112	- 7
Nievelt Goudriaan	196	180	180	- 16
Rotterdamsche Lloyd	146 $\frac{1}{2}$	141	137 $\frac{3}{8}$	- 9 $\frac{1}{8}$

	12 Sept.	15 Sept.	19 Sept.	Rijzing of daling.
Stoomv.-Mij. „Hillegersberg”	80	77	75	- 5
" " „Nederland”	175 $\frac{1}{2}$	162 $\frac{1}{4}$	160 $\frac{1}{2}$	- 15
" " „Noordzee”	39 $\frac{1}{2}$	38 $\frac{1}{8}$	38	- 1 $\frac{1}{2}$
" " „Oostzee”	84	76	72	- 12

Ook tabakken konden zich niet onttrekken aan de algemeene tendens, hoewel de opbrengst van de jongste inschrijvingen vrij goed is geweest.

Alleen voor rubberwaarden moet hier een uitzondering worden gemaakt. Ofschoon de koersen, in vergelijking met de vorige week een vermindering aantoonen, is deze vergelijking niet geheel zuiver, omdat sommige fondsen dagen lang niet genoteerd worden en voor andere de verbetering niet geheel in de genoteerde prijzen wordt weerspiegeld, doordat ook hier tegenover de vraag aanbod bestond. De grondtoon is echter gedeceideerd vast te noemen. Ook de met de rubber-afdeeling verwante theewaarden konden zich in grotere belangstelling verheugen.

Petroleumfondsen waren meerendeels aangeboden en sluiten, na een korte opleving, mede ongeanimeerd.

	12 Sept.	15 Sept.	19 Sept.	Rijzing of daling.
Amsterdamsche Bank	161 $\frac{3}{4}$	160	160 $\frac{1}{2}$	- 1 $\frac{1}{4}$
Koloniale Bank	132 $\frac{3}{4}$	122	122 $\frac{3}{4}$	- 10
Ned. Handel-Mij. cert. v. aand.	152 $\frac{3}{4}$	145 $\frac{1}{2}$	145 $\frac{1}{2}$	- 7
Rotterd. Bankvereeniging	111 $\frac{1}{4}$	112	111 $\frac{1}{2}$	+ $\frac{1}{4}$
Amst. Superfosfaatfabriek	102	102	90	- 12
Van Berkel's Patent	90	85	85	- 5
Insulinde Oliefabriek	17 $\frac{1}{2}$	10 $\frac{3}{8}$	12	- 5 $\frac{1}{2}$
Jurgens' Ver. Fabr. pr. aand.	94 $\frac{1}{4}$	93	90 $\frac{3}{8}$	- 4 $\frac{1}{8}$
Hollandia Melkproducten	185 $\frac{1}{4}$	185	196	+ 10 $\frac{1}{4}$
Philips' Gloeilampenfabriek	225	201 $\frac{1}{2}$	214 $\frac{1}{4}$	- 10 $\frac{3}{4}$
R. S. Stokvis & Zonen	578	578	578	
Vereenigde Blikfabrieken	84 $\frac{1}{4}$	82 $\frac{3}{4}$	80	- 4 $\frac{1}{4}$
Compania Mercantil Argent.	78	71 $\frac{1}{2}$	75	- 3
Cultuur-Mij. d. Vorstenland	156	143 $\frac{1}{2}$	141 $\frac{1}{2}$	- 14 $\frac{1}{2}$
Handelsver. Amsterdam	403 $\frac{1}{2}$	382 $\frac{1}{2}$	374	- 29 $\frac{1}{2}$
Holl. Transatl. Handelsver.	29 $\frac{1}{2}$	29 $\frac{1}{2}$	29 $\frac{1}{2}$	
Linde Teves & Stokvis	83	75 $\frac{1}{2}$	75	- 8
Van Nierop & Co.'s Handel-Mij.	19 $\frac{1}{2}$	17	16	- 3 $\frac{1}{2}$
Tels. & Co.'s Handel-Mij.	45	42	45 $\frac{1}{2}$	+ $\frac{1}{2}$
Gecons. Holl. Petroleum-Mij.	156 $\frac{1}{2}$	148 $\frac{3}{4}$	145 $\frac{1}{4}$	- 11 $\frac{1}{4}$
Kon. Petroleum-Mij.	472	470	453 $\frac{1}{2}$	- 18 $\frac{1}{2}$
Orion Petroleum-Mij.				
Afgest. Aand.	43 $\frac{1}{2}$	40	39	- 4 $\frac{1}{2}$
Stearna Romana Petroleum				
Mij. . . Afgest. Aand.	51	49	45 $\frac{1}{4}$	- 5 $\frac{3}{4}$
Amsterdam-Rubber-Mij.	93 $\frac{3}{4}$	89 $\frac{1}{2}$	89 $\frac{1}{2}$	- 4 $\frac{1}{4}$
Nederl.-Rubber-Mij.	46	44 $\frac{1}{2}$	44 $\frac{1}{2}$	- 1 $\frac{1}{2}$
Oost-Java-Rubber-Mij.	141	140	145	+ 4
Deli-Batavia	357 $\frac{1}{2}$	334	328	- 29 $\frac{1}{2}$
Deli-Maatschappij	335	321	317 $\frac{1}{4}$	- 17 $\frac{1}{4}$
Medan-Tabak-Maatschappij	324	324	324	
Senembah-Maatschappij	429	415	407	- 22

Alleen de Amerikaanse afdeeling was onverdeelde vast in aansluiting aan de aanwijzingen van New York.

	12 Sept.	15 Sept.	19 Sept.	Rijzing of daling.
American Car & Foundry	157	157	157	
Anaconda Copper	94 $\frac{1}{2}$	96	94 $\frac{3}{4}$	+ $\frac{1}{4}$
Un. States Steel Corp.	99	100 $\frac{1}{2}$	100	+ 1
Atchison Topeka	104 $\frac{1}{4}$	109	109	+ 4 $\frac{3}{4}$
Southern Pacific	99	99	99 $\frac{1}{2}$	+ $\frac{1}{2}$
Union Pacific	152	155	154 $\frac{13}{16}$	+ 2 $\frac{13}{16}$
Int. Merc. Marine orig. Com.	13 $\frac{1}{2}$	13 $\frac{9}{16}$	12 $\frac{3}{8}$	- 7 $\frac{1}{8}$
" " " " prefs.	58	58	56 $\frac{1}{8}$	- 1 $\frac{7}{8}$

De geldmarkt was eenigszins stroef; prolongatie 3 $\frac{1}{2}$ pCt.

GOEDERENHANDEL.

GRANEN.

20 September 1921.

Een der belangrijkste factoren voor den loop der graanprijzen in de afgelopen week was de eindelijk in Argentinië ingetreden weersverandering. De daar heerschende droogte begon werkelijk ernstige vrees te doen ontstaan voor de te velde staande oogsten van tarwe en lijnzaad, en werkte reeds langen tijd de hausse-speculatie in de hand, ondanks de omstandigheid, dat de verschepingen van tarwe uit Argentinië reeds maanden lang zeer miniem waren, en tot nog toe slechts de helft van het uitvoeroverschot het land had verlaten. De regen heeft de markt belangrijk doen dalen, zoodat deze op 19 September te Buenos Aires 80 centavos per 100 Kilos, te Rosario ongeveer 90 centavos beneden het niveau van 10 September sloot. Groote kans op vermeerdering der exporten naar

Data	Noteeringen.					
	Chicago			Buenos Ayres		
	Tarwe Sept.	Mais Sept.	Haver Sept.	Tarwe Oct.	Mais Oct.	Lijnzaad Oct.
17 Spt. '21	123 1/2	52 1/4	36 1/4	17,20	8,90	20,25
10 „ '21	130,—	54 1/4	37 3/8	18,—	9,10	22,70
17 Spt. '20	226,—	128 7/8	60 3/4	20,25 ³⁾	10,10	26,25
17 Spt. '19	226,—	144 1/2	65 1/2	15,15	7,85	23,40
17 Spt. '18	226,—	155 1/4	72 1/8	11,20	5,90	26,25
20 Juli '14	82 ¹⁾	56 3/8 ¹⁾	36 1/2 ¹⁾	9,40 ¹⁾	5,38 ¹⁾	13,70 ¹⁾

¹⁾ per Dec. ²⁾ per Sept. ³⁾ per Februari.

Soorten	Locoprijzen te Rotterdam/Amsterdam.		
	19 Sept. 1921	12 Sept. 1921	20 Sept. 1920
Tarwe*	18,—	18,50	36,25
Rogge (No. 2 Western) ¹⁾	15,50	16,50	31,50
Mais (La Plata)	206,—	206,—	388,—
Gerst (48 lb. malting) .. ²⁾	270,—	280,—	450,—
Haver (38 lb. white cl.) .. ³⁾	14,—	13,75	23,—
Lijnkoeken (Noord-Ameri- ka van La Plata-zaad)*	185,—	186,50	250,—
Lijnzaad (La Plata).... ⁴⁾	426,—	475,—	795,—

¹⁾ p. 100 K.G. ²⁾ p. 2000 K.G. ³⁾ p. 1000 K.G. ⁴⁾ per 1960 K.G. ⁵⁾ n.o. ⁶⁾ Nr. 2 Hard/Red Winter Wheat.

AANVOEREN in tons van 1000 K.G.

Artikelen.	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	12-17 Sept. 1921	Sedert 1 Jan. 1921	Opereenk. tijdoak 1920	12-17 Sept. 1921	Sedert 1 Jan. 1921	Opereenk. tijdoak 1920	1921	1920
Tarwe	62.148	1.048.339	376.840	9.882	28.287	105.721	1.076.626	482.561
Rogge	164	103.656	78.821	—	325	515	103.981	79.336
Boekweit	—	4.801	2.825	—	576	—	5.377	2.825
Mais	9.746	676.782	269.818	—	63.687	51.626	740.469	321.244
Gerst	3.373	179.441	26.155	—	6.974	918	186.415	27.073
Haver	303	62.385	21.118	—	3.028	—	65.411	21.118
Lijnzaad	3.897	119.032	36.093	—	89.292	13.504	208.324	49.597
Lijnkoek	1.552	82.283	30.498	—	19.120	1.406	101.403	31.904
Tarwemeel	367	42.524	22.894	—	1.070	—	43.594	22.894
Andere meelsoorten	—	26.669	14.221	—	1.338	100	28.007	14.321

Europa biedt deze verlaging echter nog niet, daar de prijs van Argentijnsche tarwe, zelfs gebaseerd op de nu zeer lage zeevrachten, nog steeds belangrijk hooger uitkomt dan voor Noord-Amerikaansche. Slechts hier en daar, speciaal in Engeland, wordt voor kleine partijen eene premie betaald. Op het vaste land hecht men echter aan La Plata-tarwe geen speciale waarde boven Amerikaansche soorten en het gevolg is geweest, dat den laatsten tijd nu en dan La Plata-tarwe van het Continent naar Engeland is verscheept. Volgens bericht van Argentinië kwam de regen juist op tijd, en heeft zij de vooruitzichten voor den oogst reeds zeer veel verbeterd. Het overschot van den vorigen oogst wordt nu berekend op 1,3 miljoen ton, doch het ziet er bij de tegenwoordige prijsverhouding tegenover Noord-Amerikaansche tarwe nog niet naar uit, dat van dit overschot een belangrijk gedeelte zal kunnen worden uitgevoerd, vóór in December/Januari de nieuwe La Plata-tarwe beschikbaar wordt. Op het tegenwoordige Argentijnsche prijsniveau zou dit alleen mogelijk zijn, indien de stemming aan de Noord-Amerikaansche tarwemarkten blijvend vast werd met hogere prijzen. Voorloopig is dat echter nog niet het geval. De aanvoeren aan de markten blijven er nog zeer groot, de berichten omtrent de Canadeesche opbrengst blijven zeer gunstig en de vraag in de meeste Europeesche landen naar buitenlandsch broodgraan is teleurstellend. Dit hangt samen met vroegere groote inkoop, welke gedeeltelijk nog naar Europa van Noord-Amerika onderweg zijn, en met de zeer gunstige resultaten van den broodgraan-oogst in de meeste West-Europeesche landen. Meer en meer blijkt namelijk, dat de droge zomer op dit resultaat geen ongunstigen invloed heeft uitgeoefend. Duitschland bericht 22 pCt. meer broodgraan te hebben geoogst dan het vorige jaar, Frankrijk zal in dit seizoen nauwelijks eenigen import noodig hebben, Engeland heeft eveneens meer tarwe dan in 1920 en ook in ons land is de graanopbrengst dit jaar zeer ruim. Wel hoort men uit de Vereenigde Staten nu en dan, dat de boeren reeds een ongewoon groot percentage van hun tarwe ter markt hebben gebracht, hetgeen dus zou wijzen op te verwachten vermindering in de aanvoeren, doch tot nog toe blijven de cijfers nog steeds zeer groot. Ook hoort men van teleurstellende dorschresultaten van de zomer-tarwe en van sneeuwstormen in Canada, die het oogsten en dorshen tegenhouden. Tegenover de belangrijke redenen voor lagere prijzen, vooral bestaande in geringe Europeesche vraag en regenval in Argentinië, blijken die hausse-gunstige gebeurtenissen echter niet krachtig genoeg te zijn en in de laatste 10 dagen was de tarwemarkt in Noord-Amerika over het algemeen flauw. Van af 9 September, op welken dag de prijs het hoogste punt bereikte sedert midden Juli, is de tarweprijs in de tarwemarkt te Chicago omstreeks 7 1/2 c. per 60 pond gedaald. De verscheppingen waren in de afgelopen week bevredigend. Vermelding verdient, dat Britsch-Indië den laatsten tijd optreedt als koper van Australische tarwe, doch daar-

tegenover staat, dat uit Britsch-Indië nu voldoende regenval wordt gemeld en dat tevens tegenover den Australischen import een overeenkomstige uitvoer van meel zal worden toegestaan. Ook Hongarije treedt op als exporteur van meel en voorziet daardoor in de behoeften van naburige landen, als Oostenrijk en Tsjecho-Slovakije. Overzeesche tarwe kan in deze landen met het Hongaarsche aanbod niet concurreeren.

Ook de Duitse kooplust voor tarwe is den laatsten tijd gering en er wordt eigenlijk slechts gekocht, wanneer er verkoopers gevonden worden, die bereid zijn op crediet te verkoopen. De markt voor voergranen was in de afgelopen week flauw. De reden daarvoor ligt vooral in het zeer groote aanbod van La Plata-mais, hetwelk slechts tot dagelijks dalende prijzen wordt opgenomen. Ook van Noord-Amerika zijn de verscheppingen van grooten omvang en naar de meeste havens is de laatste dagen de verkoop van Noord-Amerikaansche mais moeilijk. Onder den invloed van gunstig weder, verwachting van een groote opbrengst, vermeerdering der zichtbare voorraden, en teleurstellende Europeesche kooplust, is de maisprijs te Chicago geleidelijk gedaald. Van 9 tot 10 September bedroeg deze daling ca. 3 dol. c. per 56 pond. In Argentinië heeft ook mais meegedaan aan de algemeene prijsdaling, doch de verlaging voor mais was niet van groote beteekenis en bedraagt sinds 10 Sept. slechts 25 centavos per 100 Kilo's. Voor den Europeeschen consument is echter reeds geruimen tijd de beweging der maisprijzen in Argentinië van weinig beteekenis, omdat de waarde van La Plata-mais in Europa reeds lang buiten alle verhouding staat tot de waarde in het uitvoerland en zich dikwijls 50 cent tot f 1,— per 100 Kilo's buiten den kostprijs beweegt. De aanleiding hiervoor ligt in de zeer groote verscheppingen, welke niet in overeenstemming zijn met de vraag in de invoerlanden. De omstandigheid, dat Hongarije, Joego-Slavië en ook de Balkan wegens den drogen zomer een teleurstellende opbrengst van mais hebben, heeft daarin tot nog toe geen verandering gebracht. Onder den invloed der lage maisprijzen is ook gerst flauw en moeilijk verkoopbaar. In verschillende Europeesche havens, vooral Hamburg, zijn belangrijke voorraden Noord-Afrikaansche gerst, welke slechts moeilijk koopers vinden.

Lijnzaad heeft van de Zuid-Amerikaansche landbouwgewassen het meest den invloed ondervonden van het veranderde Argentijnsche weder. Nadat de droogte den prijs voor lijnzaad in Argentinië zeer sterk had opgedreven, heeft de regenval een zeer groote verlaging teweeg gebracht. Van 10 September tot 19 September bedroeg deze te Buenos Aires peso 2.80 a 2.95, te Rosario peso 2.55 a 2.75 per 100 Kilo. Behalve de droogte heeft tot die verlaging ook meegewerkt de omstandigheid, dat in de vorige week de Argentijnsche Regeering haar schatting van den vorigen oogst heeft verhoogd met 200.000 ton, zoodat nu het uitvoer-overschot op 12 September geraamd wordt op 252.000 ton, terwijl reeds eenige weken geleden beweerd werd, dat het toen niet meer

dan 100.000 ton zou bedragen. De prijzen voor lijnzaad in Europa zijn tengevolge van de Argentijnsche prijsverlaging gevoelig gedaald. Bovendien is in de meeste Europeesche landen de vraag teleurstellend met geringen omzet.

Nederland. Buitenlandsche tarwe wordt in Nederland nog steeds in zeer geringe hoeveelheden gekocht. Voor voergranen was in overeenstemming met de wereldmarkt de stemming flauw en maïs vond slechts tot telkens dalende prijzen koopers. De aanvoeren blijven ruim en ofschoon op het oogenblik de voorraden in onze havens niet groot zijn, worden toch spoedig weer belangrijke aanvoeren verwacht, zoodat de verbruikers lage prijzen blijven verwachten en bij hun inkoop daarmede rekening houden. Zaken in lijnzaad waren niet van grooten omvang. In overeenstemming met den loop der markt in Argentinië wordt tot dalende prijzen nu en dan gekocht, doch de voorraden der olieslaggers zijn nog van zoodanigen omvang, dat het aanbod de vraag blijft overtreffen.

KATOEN.

Marktbericht van de Heeren Sir Jacob Behrens & Sons,
Manchester, d.d. 7 September 1921.

Na de publicatie van het Bureau-rapport op verleden Donderdag met een conditie op 25 Augustus van slechts 49,3 pCt. en de waarschijnlijkheid van een verderen teruggang sedert de publicatie van dit rapport, was er bepaald een aandrang voor dekkingsaankopen, zoodat prijzen onmiddellijk ongeveer 1 d. per lb. stegen. Sedert is de markt in Amerika eenige dagen gesloten geweest, maar bij de opening gisteren was de kooplust groter dan ooit, zoodat de markt onmiddellijk 200 punten steeg toen in verband met het reglement gesloten moest worden. Amerikaansche berichten blijven zeer „bullish” en men voorspelt een verderen achteruitgang van den oogst, gepaard met een betere vraag maar gefabriceerde goederen. De omzetten in Liverpool zijn wel heel groot, maar dit komt ook al omdat dezelfde partijen dikwijls op een dag meer dan eens verhandeld worden, terwijl ook Amerika voor goede kwaliteiten aan de markt is, die dan weer naar de Vereenigde Staten worden terugverscheept. De basis voor de betere kwaliteiten is dan ook belangrijk verhoogd, terwijl ook Egyptische katoen sterk in prijs is gestegen.

Zaken in Amerikaansche garens blijven beperkt tot stocklots tegen goedkope prijzen en men hoort slechts bij uitzondering van contracten op lange levering. Cops voor het binnenland zijn bij de tegenwoordige prijzen onverkoopt, terwijl bundelgarens voor export slechts in kleine partijen geplaatst kunnen worden tegen prijzen, die maar weinig hooger zijn dan eenige weken geleden. In 44er mule is nog wel iets gedaan, terwijl China ook belangstelling heeft voor 42/2 en zelfs Indië enkele goedkope partijen bundelgarens heeft gekocht. Voor Holland zijn aanvankelijk nog wel orders in cops binnengekomen, doch op het oogenblik wil men daar ook niet de huidige vraagprijzen betalen. Voor Egyptische garens zijn de prijzen ook belangrijk verhoogd, zoodat ook koopers van die garens voorloopig een afwachtende houding aannemen.

De vlugge stijging van katoenprijzen heeft alle zaken in manufacturen geheel doen ophouden. In Lancashire is niet veel ambitie om een nieuwe „hausse” te beginnen nu de nadeelige gevolgen van den vorigen „boom” nog niet zijn gelijkwideerd. Ook de overzeesche markten toonen weinig belangstelling en bij de hoogere vraagprijzen is de kooplust geheel verdwenen. Enkele kleine orders worden nog wel geplaatst, doch hoofdzakelijk nog tot oude prijzen. Men vreest algemeen, dat de laatste stijging overdreven is en de meeste koopers schijnen weinig vertrouwen in de tegenwoordige prijzen te hebben.

31 Aug. 7 Sept. Oost. koersen. 31 Aug. 7 Sept.
Liverpoolnoteeringen. T.T. op Indië . . . 1/4% 1/4%
F.G.F. Sakellaridis 17,75 24,50 T.T. op Hongkong 2/8 1/2 2/8 1/2
G.F. No. 1 Oomra 6,75 9,00 T.T. op Shanghai. 3/7 1/4 3/7 1/4

Manchester, d.d. 14 September 1921.

Op de Amerikaansche katoenmarkten hebben gedurende de afgelopen week weer wilde fluctuaties plaats gevonden. Slechte oogstberichten en de vrees voor storm in Texas hebben de prijzen weer in de hoogte gedreven en het schijnt wel alsof speculanten de markt geheel in hun macht hebben. Met prijsfluctuaties van 1 à 2 d. per lb. op een dag is de handel geheel onmogelijk en de werkelijke gebruikers zijn dan ook vrijwel geheel uit de markt. Egyptische katoen heeft de fluctuaties in Amerikaansche gevolgd en zijn deze zelfs nog grooter geweest, zoowel in Liverpool als Alexandrië. De geschatte dagelijkse verkoopen in Liverpool zijn niet beneden 15.000 balen geweest, terwijl deze gisteren zelfs

18.000 hebben bedragen. Bij de geringe vraag uit de industrie zijn deze cijfers wel zeer hoog.

Spinners van Amerikaansche garens hebben bij deze groote fluctuaties in vele gevallen hunne noteeringen ingetrokken of anders zeer verhoogde prijzen gevraagd. Prijzen zijn dan ook zeer onregelmatig en er gaat slechts weinig om, behalve enkele verkoopen van voorradige garens. Voor het binnenland is de vraag zeer beperkt, doch voor export komen wat meer aanvragen aan de markt en zijn ook reeds enkele zaken tot stand gekomen. Voor bundelgarens bestaat ook slechts weinig vraag en de afzet, zoowel van Amerikaansche als Egyptische garens is dan ook van dien aard, dat spinners voorloopig niet op betere prijzen behoeven te rekenen en klagen deze dan ook over de zeer verliesgevende marges. Noteeringen van Amerikaansche garens zijn ongeveer 2 d. gestegen, terwijl Egyptische garens circa 3 d. duurder zijn.

De doekmarkt heeft nog geen kans gehad om weer tot normale zaken terug te komen. De toestand op de katoenmarkt maakt iedereen afhoudend en behalve enkele verkoopen van oude voorraden zijn vrijwel geen zaken gedaan. De groote Oostersche markten nemen een afwachtende houding aan en zenden geen orders, zoodat de toestand eigenlijk in de laatste weken onveranderd is. De algemeene situatie blijft dan ook onzeker en de verdere ontwikkeling van de markt zal geheel de invloed ondervinden van den loop der katoenprijzen.

7 Sept. 14 Sept. Oost. koersen. 6 Sept. 13 Sept.
Liverpoolnoteeringen. T.T. op Indië . . . 1/4% 1/4 3/4
F.G.F. Sakellaridis 24,50 22,50 T.T. op Hongkong 2/8 1/2 2/8 1/2
G.F. No. 1 Oomra 9,00 9,00 T.T. op Shanghai. 3/7 1/4 3/9 1/4

Noteering voor Loco-Katoen.
(Middling Uplands).

	19 Sept. '21	12 Sept. '21	6 Sept. '21	17 Sept. '20	19 Sept. '19
New York voor Middling ..	***	19,80 c	20.10 c	31,— c	30,25 c
New Orleans voor Middling	***	20,— c	19.— c	28,— c	30,25 c
Liverpool voor Fy Middling	18,78 d ¹⁾	13,01 d ²⁾	11,70 d ³⁾	23,43 d	19,18 d

¹⁾ 17 Sept. '21. ²⁾ 10 Sept. '21. ³⁾ 2 Sept. '21.

Ontvangsten in- en uitvoeren van Amerikaansche havens.
(In duizentballen).

	1 Aug. '21	Overeenkomstige perioden	
	tot 17 Sept. '21	1920-1921	1919-1920
Ontvangsten Gulf-Havens..	500	277	184
„ Atlant. Havens	176	63	222
Uitvoer naar Gr. Brittannië	106	101	273
„ „ 't Vasteland.	529	156	357
„ „ Japan etc...			
Voorraden in duizentballen	16 Sept. '21	17 Sept. '20	19 Sept. '19
Amerik. havens.....	1318	757	823
Binnenland.....	994	675	627
New York.....	148	25	91
New Orleans.....	387	196	258
Liverpool.....	964	869	818

SUIKER.

Door de ook in de eerste 10 dagen van September over het algemeen niet vruchtbare weersgesteldheid zijn de vooruitzichten voor den Europeeschen bietsuikeroogst aanmerkelijk ongunstiger. Echter zal de daarna over vrijwel geheel Europa gevallen neerslag nog goed gedaan hebben.

Terwijl men in Duitschland nog in Juli eene opbrengst van 1.500.000 tons ruwe suiker verwachtte, geeft F. O. Licht in zijn laatste overzicht te kennen, dat de oogst van dit jaar 1.350.000 tons nauwelijks zal overschrijden.

In Tsjecho-Slowakije wordt met eene opbrengst van ca. 650.000 tons ruw gerekend.

In Frankrijk heeft de aanhoudende droogte gedurende de zomermaanden de hoop op eene grootere opbrengst dan verleden jaar naar verhouding met den uitgebreiden aanplant te niet gedaan. Dientengevolge zal de opbrengst niet meer dan ca. 350.000 tons — zooals verleden jaar — bedragen.

De suikermarkten waren in de afgelopen week over het algemeen flauw gestemd, hoofdzakelijk tengevolge van de lusteloosheid op de Amerikaansche markt, alwaar

de noteering op termijn dagelijks iets terugliep, echter iets hooger sloot, n.l. op 2,62 c. voor October, 2,38 c. voor December, 2,33 c. voor Maart en 2,3 voor Mei. De noteering voor Spot Centr. bleef onveranderd op 4,86 c.

Op Cuba komen nog steeds vrij belangrijke aanvoeren vanuit het binnenland naar de havenplaatsen, in welke laatsten thans niet minder dan 1¼ miljoen tons onverschepte suiker liggen. De laatste statistiek luidt:

	1921	1920	1919	
Weekontvangst t. 10 Sept.	33.000	13.974	32.692	tons
Tot. ontv. 1 Dec.'20-10 Sep.	3.185.000	3.488.229	3.724.819	"
Werkende fabrieken.....	3	3	2	"
Weekexport tot 10 Sept.	44.000	21.935	79.446	"
Tot. exp. 1 Jan.-10 Sept.	1.971.000	3.467.767	2.958.816	"
Totale voorraad 10 Sept.	1.215.000	306.440	710.703	"

Ook op Java had de markt een flauw aanzien, daar Britsch-Indië zich vrijwel geheel uit de markt terugtrok. In de tweede hand hadden eenige omzetten plaats van Superieur tot f 13¼ e.k., terwijl voor Suiker No. 16 en hooger het laatst f 11¼ betaald werd. Het oogsten nam verder een gunstig verloop en op 1 September was het rendement van 33 fabrieken 2,6 pCt. grooter dan op denzelfden datum verleden jaar.

De Hollandsche markt richtte zich naar New York en noteringen ondergingen zoowel voor loco alsook op de termijnmarkt eenige verlaging. Aan het einde der week werd disponibile Javasuiker tot f 30,— aangeboden, terwijl voor November f 24,— en voor December f 23¼ genoteerd werd.

KOFFIE.

(Mededeeling van de Makelaars G. Duuring & Zoon, Kolff & Witkamp en Leonard Jacobson & Zonen).

Noteeringen en voorraden.

Data	Rio		Santos		Wisselkoers
	Voorraad	Prijs No. 7	Voorraad	Prijs No. 4	
17 Sept. 1921	1.572.000	12.250	3.069.000	15.400	8½/8
10 " 1921	1.567.000	12.525	3.034.000	15.600	8½/8
3 " 1921	1.514.000	12.400	3.019.000	15.300	8½/8
17 Sept. 1920	427.000	7.700	2.075.000	10.300	12½/8

Ontvangsten.

Data	Rio		Santos	
	Afgelopen week	Sedert 1 Juli	Afgelopen week	Sedert 1 Juli
17 Sept. 1921....	89.000	1.079.000	183.000	1.947.000
17 Sept. 1920....	60.000	631.000	267.000	2.389.000

COPRA.

De markt was deze week zeer flauw gestemd en consumenten vertoonden slechts uiterst weinig belangstelling.

Voor stoomend is de vraag ook veel minder.

Het aanbod van importeurs blijft klein, daar de prijzen op Java veel te hoog zijn tegenover hier.

De noteeringen zijn:

Java f.m.s. stoomend	f 39,25
" " September-aflading.....	" 39,—
" " Augustus/October-aflading ..	" 38,75
" " September/November ..	" 38,—
" " October/December ..	" 37,75

alles naar Holland/Hamburg/Bremen.

19 September 1921.

RUBBER.

Gedurende de afgelopen week heerschte er op de markt een kalme stemming. Het aanbod is in de laatste dagen grooter geworden, de belangstelling van de zijde der kopers verminderde echter. In de inschrijving te Amsterdam welke 21 dezer gehouden wordt, worden circa 800 tons aangeboden.

De noteeringen zijn:	einde voorafgaande week:
Prima Crêpe loco	46½ c. .... 46½ c.
" " Oct./Dec.	47½ " .... 49 "
" " Jan./Maart	50½ " .... 51 "
Smoked Sheets loco	44½ " .... 44½ "
" " Oct./Dec.	46 " .... 45½ "
" " Jan./Maart	48½ " .... 48½ "

19 September 1921.

VERKEERSWEZEN.

SCHEEPVAART.

GRAAN.

Data	Petrograd Londen/R'dam	Odessa Rotterdam	Atl. Kust Ver. Staten		San Lorenzo	
			Rotterdam	Bristol Kanaal	Rotterdam	Engeland
12-17 Sept. 1921	—	—	4/10½	4/10½	27/-	27/-
5-10 " 1921	—	—	4/9	4/9	27/6	27/6
13-18 Sept. 1920	—	—	11/6	11/6	105/-	105/-
15-20 Sept. 1919	—	—	f 80,- ¹⁾	8/6 ²⁾	160/-	65/- ²⁾
Juli 1914	11 d.	7/3	1/11¼	1/11¼	12/-	12/-

KOLEN.

Data	Cardiff				Oostk. Engeland	
	Bordeaux	Genoa	Port Said	La Plata Rioier	Rotterdam	Gothenburg
12-17 Spt. 1921	8/-	13/-	12/6	14/-	6/3	9/3
5-10 " 1921	8/-	13/6	13/-	14/-	6/9	9/3
13-18 Spt. 1920	—	—	30/-	—	—	22/6
15-20 Spt. 1919	54/-	52/6	50/-	40/-	f 10,-	Kr. 30-
Juli 1914	fr. 7,-	7/-	7/3	14/6	3/2	4/-

DIVERSEN.

Data	Bombay West Europa (d. u.)	Birma West Europa (rijst)	Vladivostok West Europa	Chili West Europa (salpeter)
	12-17 Sept. .... 1921..	30/-	—	—
5-10 " .... 1921..	30/-	—	60/-	—
13-18 Sept. .... 1920..	75/-	120/-	—	—
15-20 Sept. .... 1919..	127/6	215/-	—	245/-
Juli 1914..	14/6	16/3	25/-	22/3

¹⁾ Per ton stukgoed. ²⁾ Voor Britsche schepen.

RIJNVAART.

Week van 12 tot 19 September 1921.

Niettegenstaande de stand van het water in den Rijn zich in de afgelopen week kon verbeteren — Cauber Pegel wees einde der week Mtr. 1,23 aan — bleven de ertsvrachten van Rotterdam naar de Ruhrhavens op ongeveer hetzelfde peil; zij varieerden tusschen f 1,20 en f 1,40 per last bij ¼ lostijd, terwijl ook de daghuur op 3/3½ cents per ton genoteerd bleef. Ook de sleeplouen bewogen zich op ongeveer hetzelfde peil en deze werden met 45/50 cents per last genoteerd.

De vracht voor exportkolen Ruhrhavens-Rotterdam droeg de geheele week 50 cents per ton met vrij sleepen.

Scheepsruimte van Ruhrort naar den Bovenrijn (Mannheim) werd onveranderd tegen een vaste vracht van Mk. 18,— aangenomen.

INKLARINGEN.

DELFIJL.

Landen van herkomst	Augustus 1921		Augustus 1920	
	Aantal schepen	N. R. T.	Aantal schepen	N. R. T.
Binnenl. havens.	4	1.736	—	—
Groot-Britannië.	2	269	—	—
Duitsland....	8	403	47	4.604
Zweden.....	9	1.080	21	2.618
Denemarken ..	1	903	2	291
Rusland-Oostz.h.	2	1.275	—	—
Finland.....	5	1.462	16	3.484
België.....	—	—	1	692
Chili.....	—	—	2	3.467
Totaal....	31	7.128	89	15.156
Nationaliteit.				
Nederlandsche ..	9	2.085	27	2.053
Britsche	1	202	1	414
Duitsche	15	3.106	58	11.633
Zweedsche.....	5	832	1	72
Deensche	1	903	—	—
Andere.....	—	—	2	984
Totaal....	31	7.128	89	15.156

(A. van Dijk.)

VLISSINGEN.					DORDRECHT.				
Landen van herkomst	Augustus 1921		Augustus 1920		Landen van herkomst	Augustus 1921		Augustus 1920	
	Aantal schepen	Bruto M ³ .	Aantal schepen	Bruto M ³ .		Aantal schepen	N. R. T.	Aantal schepen	N. R. T.
Binnenl. havens.	—	—	2	8.426	Binnenl. havens.	—	—	3	412
Groot-Brittannië	27	181.590	27	186.547	Groot-Brittannië	—	—	1	50
Duitschland	—	—	1	78	Duitschland	4	858	—	—
Rusland-Oostz.h.	1	1.874	—	—	Danzig	4	1.223	—	—
België	2	2.458	—	—	Zweden	—	—	1	1.791
Italië ¹⁾	8	2.388	3	617	Letland	1	302	—	—
Levant ²⁾	11	3.742	3	1.578	België	1	215	—	—
Totaal	49	192.052	36	197.246	Totaal	10	2.598	5	2.253
Nationaliteit.					Nationaliteit.				
Nederlandsche..	32	183.083	32	196.597	Nederlandsche..	—	—	3	2.074
Britsche	5	1.671	1	220	Britsche	—	—	1	50
Duitsche	3	4.098	2	156	Duitsche	10	2.598	—	—
Noorsche	1	156	—	—	Noorsche	—	—	1	129
Belgische	8	3.044	—	—	Totaal	10	2.598	5	2.253
Deensche	—	—	1	273					
Totaal	49	192.052	36	197.246					

¹⁾ Bijleggers. ²⁾ Sleepbooten.

(B. Stofkoper.)

(Gerard Mauritz.)

ADVERTENTIËN.

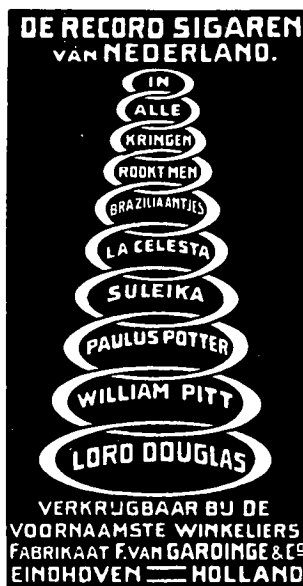
Hollandsche Stoomboot Maatschappij.

Amsterdam—Rotterdam.

Geregelde afvaarten van
AMSTERDAM naar:

- Londen en Hull.
- Leith (Glasgow, Edinburgh),
Aberdeen en Dundee.
- Liverpool, Manchest., Belfast,
Cork en Dublin.
- Southampton, Plymouth, Fo-
wey, Bristol en Swansea.
- West-Afrika { (Goudkustlijn).
(Kameroenlijn).
(Congolijn).
- Zuid-en Oost-Afrika Walfisch-
baai tot Beira (incl.)

Ruime loods en. Spoorwegaansluiting.
Billijke vrachten. Afvaartkaarten worden
desverlangd geregeld toegezonden. De
stoomschepen vervoeren een beperkt aan-
tal passagiers.

Accountantskantoor James Polak

(Lid Ned. Inst. v. Accountants)

Mauritsweg 13^B Rotterdam
Brinkstraat 9 Hengelo (O.)

KONINKLIJKE HOLLANDSCHE LLOYD

AMSTERDAM

PASSAGIERS-, VRACHT- EN
POSTDIENSTEN

NAAR

ZUID-AMERIKA
CUBA EN MEXICO

EN

NOORD-AMERIKA

VOLKENBOND.

HET SECRETARIAAT VAN DEN VOLKENBOND te GENÈVE
deelt mede, dat alle Bondspublicaties verkrijgbaar gesteld zijn bij de
N.V. MARTINUS NIJHOFF'S BOEKHANDEL- EN UITGEVERS-MIJ. te 's-Graven-
hage, aan wie de alleenverkoop voor Nederland en Koloniën, en
voorloopig ook voor Duitschland, Oostenrijk en Hongarije is opgedragen.

ONTVANG- EN BETAALKAS

NIEUWE DOELENSTRAAT 20-22 AMSTERDAM

DEPOSITO'S VOOR 1 JAAR FIXE à 4½ PCT.

GELDEN, OP DEZEN TERMIJN GESTORT, ZIJN NA AFLOOP
VAN HET JAAR ZONDER OPZEGGING BESCHIKBAAR.

NIET OPGEVORDERD ZIJNDE, WORDT DE POST STIL-
ZWIJGEND VOOR GELIJKEN TERMIJN VERLENGD.

DE RENTE KAN NAAR VERKIEZING PER KWARTAAL, PER
HALF JAAR OF PER JAAR ONTVANGEN WORDEN.

De praktijk van den Wereld-Graanhandel

DOOR

JAN SCHILTHUIS
Prijz . . . f 4,50

Verkrijgbaar in den Boekhandel en
bij NIJGH & VAN DITMAR'S UIT-
GEVERS-MAATSCHAPPIJ, R'dam.